

Leto XIX.

Številka 3. in 4.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1903.

VSEBINA.

1. <i>Henrik Sturm</i> : O uveljavljanju pravice iz §-a 1118 obč. drž. zak. v rabokupnem postopanju	65
2. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
a) Za tožbe po §-u 37 izvrš. r. ni pripoznanje lastnine nujen del tožbene zahteve, in za dokaz, da je izvršilo na premičnine nedopustno, zadošča že solastnina tožiteljeva. — Tožba na pripoznanje izključne lastnine je tudi tožba na pripoznanje solastnine	79
b) Tožbi na plačilo odškodnine za svojevoljno odvzete stvari ni ugoditi, če se je odvzelo samo tisto, kar tožencu gre po dogovoru. Ta toženčeva protiterjatev na izročitev stvari »in natura« ni zato nepripravna za kompenzacijo, ker ni enakovrstna z odškodninsko denarno terjatvijo	92
c) Določeb §-a 1114 in 1115 o. d. z. o zakupnih in najemnih pogodbah ni ustrezno vporabljeni za mezдне pogodbe	103
d) K razlagi §-ov 106 in 477, št. 4 civ. pr. r. — Stroški prizivnega odgovora	104
e) Odvetnika pri izboru svojih zamjenika i za parnična djela za čije obavljanje nije naregjeno zastupstvo po odvjetnicima, veže propis §-a 15 odvjet. reda, po kojem se on i u takvim slučajevima može dati zastupati samo po odvjetničkom kandidatu, koji kod njega radi	107
f) K razlagi §-a 43 c. pr. r.	108
g) K pojmu preživitka po §-u 330 izvršilnega reda	109
h) Zemljiškoknjižni odpis idealnih delov in njih pripis k drugemu zemljišču je nedopusten; pogodba nasprotujoče si vsebine je neveljavna; upravičenost solastnikov k rekurzu	111
i) Listine, na katerih so: podpisi po zakonu z dne 5. junija 1890 št. 109 drž. zak. overjeni le z dvema pričama, niso javne listine po zmislu §-a 9 izvrš. reda Kazensko pravo.	116
Za slučaj, da se odtegne ml. dete staršem, ni treba onega namena, ki ga zahteva l. slučaj §-a 96 k. z. — Hudodelstvo ni, če se protipravno zadržuje dete, ki se je s privoljenjem staršev odtegnilo varstvu. — Zvijača mora biti vzrok odpeljave. — Če je zapeljivec oženjen, je dejanski stan po §-u 506 k. z. ugotovljen	117
3. Listek. O senzacionalnih pravdah ali »žrtve razmer«	121
4. Razne vesti	125

Slovenski Pravnik.

Leto XIX.

V Ljubljani, 15. aprila 1903.

Štev. 3. in 4.

O uveljavljanju pravice iz §-a 1118 obč. drž. zak. v rabokupnem postopanju.

Spisal **Henrik Sturm**, c. kr. okrajni sodnik.

V slučaju, ki se je objavil v zadnjem zvezku »Slov. Pravnika« na str. 13 in naslednjih, je bil prvi sodnik mnenja, da je moči uveljaviti na § 1118 obč. drž. zak. oprto zahtevo razveljavljanja rabokupne pogodbe in predaje rabokupnega predmeta v rabokupnem postopanju, uvedenem na podlagi predajnega naloga v zmislu §-a 567 c. pr. r. Prizivno sodišče se je pa postavilo na stališče, da za uveljavljanje pravice, temeljem citiranega §-a pristojče, ne veljajo predpisi §-ov 571 in 572 c. pr. r. o rabokupnem postopanju, ampak občni predpisi, urejajoči postopanje pred okrajnimi sodišči. Vrhovno sodišče je le-temu nazoru pritrdilo in izreklo, da po namenu zakona ni pripravna razprava o predajnem nalogu po §-u 567 c. pr. r. za razsojo vprašanj, ki utegnejo nastati vsled uveljavljanja zahtevka, opirajočega se na § 1118 obč. drž. zak., ker je rabokupne pravde, povzročene s predajnim nalogom, rešiti brez odloga in ker zahtevajo strožjega pravnega vodstva.

Pravno vprašanje, s katerim so se pečale v navedenem slučaju vse tri instance, ni samo teoretično zanimivo, ampak je tudi praktične važnosti. V razlogih obeh višjih instanc izraženi nazor pa vzbujajo tako tehtne pomisleke, da je pač umestno, ako spregovorimo nekoliko o njih na tem mestu, hkrati pa preiskujemo in skušamo rešiti stavljeno pravno vprašanje. Pre-tresati pa nam je najprej več predhodnih vprašanj.

Glavni razloček med predpisi, ki se nahajajo v 3. oddelku 6. dela civilnega pravnega reda in zadevajo posebno rabokupno postopanje, ter med predpisi, urejajočimi občno postopanje pred okrajnimi sodišči, je v bistvu ta, da prvi obsegajo določila, ki

razun spornega postopanja urejujejo tudi neko izvensporno postopanje, dočim zadnji zadevajo izključno le sporno postopanje. Potemtakem je ločiti pri posebnem rabokupnem postopanju izvensporno postopanje od spornega.

Izvensporno postopanje zadevajo določila §-ov 560 in 570 c. pr. r., ki določajo, kedaj in kako je izvršiti odpoved glede rabokupnega predmeta ter doseči sodni nalog, da je predati ali prevzeti rabokupno stvar. To izvensporno postopanje trpi pa le do tega časa, dokler se ne vložijo ugovori. Ako do tega ne pride, se opravi rabokupno postopanje povsem izvensporno. K večjemu utegne priti za izvenspornim rabokupnim postopanjem izvršilni pot. Pa tudi v tem slučaju je razlika med odpovedjo, oziroma predajnim ali prejemnim nalogom, ki je došel do pravokrepnosti v izvenspornem postopanju, ter med odpovedjo, odnosno prej označenim nalogom, ki se ga je še-le v spornem postopanju z razsodbo spoznalo za veljavnega.

V prvem slučaju namreč ne more biti govora o tem, da bi se stroški odpovedi ali napominanega naloga sodno odmerili in prisodili, ker sta ista zadobila pravno moč v izvenspornem postopanju, za le-to pa ne veljajo predpisi §-ov 40—55 c. pr. r., ki zadevajo le pravdne stroške v spornem postopanju. Sodnik pravde ni imel prilike odmeriti jih, ker ni bilo pravde, izvršilni sodnik pa jih ne more, ker je po §-u 74 izvrš. red. upravičen le k odmeri stroškov, ki nastanejo s predlogi tekom izvršilnega postopanja. Pravnokrepne odpovedi in predajnega ali prejemnega naloga pa nikakor ni moči smatrati za čina izvršilnega postopanja. Izvršilni sodnik mogel bi odmeriti v le-tem slučaju jedino le stroške izvršilnega predloga.

Vse drugače je v drugem slučaju. S tem, da so se ugovori vložili proti odpovedi, oziroma predajnemu ali prejemnemu nalogu, nastal je spor, a izvensporno postopanje je v tem trenutku pomenjalo, ter se je odpoved, oziroma nalog za predajo ali prejem rabokupnega predmeta spremenil v tožbo (§ 571 c. pr. r.). Tu pa veljajo isti predpisi glede stroškov, kakor sicer v občem pravdnem postopanju.

V teh kratkih potezih naj bi bilo bistvo izvenspornega rabokupnega postopanja označeno.

Sporno rabokupno postopanje, kakor je urejajo določbe §-ov 571—575 c. pr. r., se le v neznatnih točkah razlikuje od občnega pravnega postopanja pred okrajnimi sodišči.

Po Neumann-u, komentar stran 1022, je razlika ta, da veljajo v prvo omenjenem postopanju krajši roki za pravne leke ter za postavitev v prejšnji stan, nego li pri rednem postopanju. Jaz pa k temu dostavljam še nadaljnji znak, namreč ta, da je v rabokupnih sporih posebno paziti na nujnost ali pospeševanje postopanja. Le-to je za naše vprašanje posebno važno in akopram popolnoma jasno, vendar le sporno, kar se razvidi iz kasneje navedenega.

Ako prezremo te zares malenkostne razlike, ni sicer nobenega razločka med rednim in med posebnim spornim rabokupnim postopanjem, ker za obojno veljajo isti splošni predpisi, urejajoči postopanje pri okrajnih sodiščih.

Nastane pa nadaljnje vprašanje, ali je kak razloček glede postopanja v rabokupnih sporih tako, da bi kako posebno postopanje na pr. veljalo samo za spore vsled odpovedi, odnosno predajnega ali prejemnega naloga, ter kako drugo postopanje v drugih rabokupnih pravicah? Ako se čitajo razlogi gori omenjenih razsodb obeh višjih instanc, nastopijo taki dvomi. Sosebno vrhovno sodišče poudarja neko večjo nujnost in strožje pravno vodstvo pri rabokupnih sporih, ki so se povzročili vsled naloga po §-u 567 c. pr. r. Odkod neki izhaja tako razlikovanje spornega postopanja, ki naj bi bilo drugo, ako gre za to rabokupno pravdo, in zopet drugo, ako gre za kako drugo? V kateri zakoniti določbi bi imela ta razlika svojo zaslombo? Tako sem se povpraševal in mislim, da sem prav pogodil, ako rečem, da glavni razlog za sporno mnenje tiči v določbah §-ov 571 in 572 c. pr. r.

Vrhovno sodišče navaja za utemeljitev večje nujnosti § 567 c. pr. r., a po mojem mnenju je ta § ne upravičuje, saj vendar govori v 4. odstavku tudi o tožbah, s katerimi se zahteva izročitev ali prejem rabokupnega predmeta, ne pa samo o predajnem ali prejemnem nalogu.

V zagovor, da je pri rabokupnih pravicah, uvedenih ne samo po predajnem ali prejemnem nalogu, ampak tudi po odpovedi, potrebna večja nujnost in strožje pravno vodstvo, kakor

pri drugih rabokupnih pravadah, se bi radi tega mogli sklicevati na §-a 571 in 572 c. pr. r., ker ti dve določbi pač na prvi pogled napravljata utis, kakor da bi bila vprašljiva razlika v njih utemeljena. Po določbi 1. odstavka v §-u 571 c. pr. r. je pri odredbi narokov ter pri določitvi rokov paziti posebno na nujnost v rabokupnih rečeh. Ta predpis se nahaja med zakonitimi določbami, ki pridejo v poštev izključno pri rabokupnih sporih, nastalih vsled ugovorov proti odpovedi ali predajnemu, prejemnemu nalogu. Ker pa § 574 c. pr. r., ki pravi, da je določbe §-a 573 c. pr. r. uporabiti tudi tedaj, kadar se je rabokupno pogodbo spoznalo za razveljavljeno ali ugaslo brez poprejšnje sodne ali izvensodne odpovedi, ne navaja tudi §-a 571, bi bilo pač sklepati, da načelo nujnosti velja samo za spore, uvedene vsled ugovorov proti odpovedi, odnosno predajnemu ali prejemnemu nalogu, ne pa za druge rabokupne pravde.

Tega nazora je tudi Neumann, komentar stran 1032. On pravi namreč: »Kakor je razvideti iz vsebine §-ov 571 in 572 c. pr. r., nanašajo se njune določbe samo na slučaj, če se razpravlja vsled ugovorov, ne pa na tožbe radi razveljavljenja ali prestanka rabokupnih pogodb, dočim je uporabiti določila §-ov 573 in 575, odst. 1. c. pr. r. tudi na slednje rabokupne spore.« Temu nazoru sta v našem slučaju očitvidno pritrdili obe višji instanci.

Neumann-ov nazor pa je po mojem mnenju pravno pomoten in ni nikakor utemeljen v zakonitih določilih, katera je tu vpoštevati. Zakaj neki ne bi veljalo v §-u 571 odst. 1 izraženo načelo nujnosti tudi za rabokupne spore, katere ima v mislih § 574 c. pr. r.? Ali ni nelogično, ako se z jedne strani trdi, da v zadnje omenjenih sporih ne velja napominano načelo, z druge pa poudarja, da v istih velja § 575 odst. 1 c. pr. r.? Te določbe vendar tudi ne navaja § 574 c. pr. r. in navzlic temu ni dvoma o tem, da ima § 575 odst. 1 c. pr. r. veljavo tudi za vprašljive rabokupne pravde.

Pomota pač tiči v tem, da Neumann z napačnega stališča presoja pravni pomen določeb §-ov 571 in 572 c. pr. r. Te določbe imajo po intenciji in duhu zakona edinole ta namen, da pokažejo pot, kako se pride iz izvenspornega rabokupnega postopanja, v katerem

sta nastala odpoved in predajni ali prejemni nalog, v sporno rabokupno postopanje. §-a 571 in 572 sta torej po njunem pravem bistvu le prehodni določili. V odstavku 1. določbe §-a 571 izraženo načelo nujnosti postopanja pa je splošno načelo, ki velja tudi za rabokupne pravde iz §-a 574 c. pr. r. Da je temu tako, sklepati je tudi iz pozitivnih zakonitih določil.

Po §-u 224 št. 5 c. pr. r. spadajo med pravniške reči spori glede odpovedi, predaje in prejema v zakup ali najem danih stvari, stanovanja ali drugih prostorov ter takih stvari, ki so prepuščene v rabo proti dajatvi pridelkov (§ 1103 obč. drž. zak.), Iz tega je razvideti, da zakon sam prizna načelo nujnosti glede vseh rabokupnih sporov, v katerih gre za predajo ali prejem rabokupnega predmeta. Ker pa je predaja ali prejem rabokupnega predmeta učinek, ki se hoče doseči z rabokupnimi spori v zmislu §-a 574 c. pr. r., je jasno, da velja v §-u 224 št. 5 c. pr. r. izraženo načelo nujnosti tudi za te spore. Ako bi bil namen zakonodavca zares ta, da se načelo nujnosti utesni le na spore, kateri nastanejo vsled ugovorov proti odpovedi ali predajnemu, odnosno prejemnemu nalogu, bi bil to utesnitev gotovo tudi izrazil v §-u 224 št. 5, česar pa ni storil.

Še bolj jasno postane naše stališče, ako upoštevamo nagibe k novemu civilnemu pravdnemu redu. Po istih naj se staro rabokupno postopanje, kakor ga urejuje cesarska naredba od 16. novembra 1858 drž. zak. št. 213, kar najmanj spremeni.

Nagibi, stran 378, navajajo doslovno: »Sestava sedanjega rabokupnega postopanja je jasna in pravilna, postopanje samo hitro in enojno, koristi, ki pridejo v poštev pri rabokupnih razmerah, se varujejo v istem povsem. Judikatura je v desetletjih, ki so pretekla od časa uvedbe sedanjega rabokupnega postopanja, večino začetkom nastalih spornih vprašanj rešila in razsodila, posebno je veljavo rabokupnega postopanja že skoraj popolnoma in natanko določila in je že radi tega koristno, da se dosedanja določila po možnosti obdržijo, da se ne vzbujajo nobeni novi dvomi in se sodišča ne pečajo znovič z njih rešitvijo.« Za staro rabokupno postopanje je določal § 13 navedene cesarske naredbe, da je vse vloge od zunaj označiti z opomnjo »v rabokupnih rečeh« ter da naj jih sodišče brž ko mogoče reši in dostavi. To načelo nuj-

nosti ali pospešenja pa se je sprejelo tudi v novi civilni pravdni red. Če se ni sprejelo z besedilom starega rabokupnega postopanja, je to pripisati edinole stilistični premembi (glej vladne nagibe ravno tam). Brezdvomno bi bil zakonodavec v nagibih k civilnemu pravnemu redu navedel kake razloge, če bi bil hotel ustvariti kake razlike glede uporabe načela pospešenja postopanja v rabokupnih sporih.

Ni pa tudi uvideti, zakaj naj bi, kakor vrhovno sodišče meni, veljala v sporih, povzročenih po predajnem nalogu, večja nujnost in strožje pravdno vodstvo, kakor v sporih, v katerih gre za razveljavo rabokupne pogodbe. Ali nima spor v tem, kakor v onem slučaju isto važnost ter korist za prizadeto stranko? Da, gotovo, le v sporih iz razlogov §-a 1118 obč. drž. zak. je ta izjema, da ti spori zahtevajo še večjo nujnost kakor vsi drugi rabokupni spori. Ta večja nujnost pri sporih iz §-a 1118 o. d. z. pa ni utemeljena v predpisih civilnega pravnega reda, ampak v materialno pravnih določbah zasebnega prava.

Le pogledjmo si, kaj velewa § 1118 obč. drž. zak.? Ta določba pravi, da sme zakupodavec prejšnjo razveljavo pogodbe zahtevati, če zakupnik rabi stvar na način, ki je zelo škodljiv; če je vkljub opominu s plačilom zakupnine tako v zamudi, da po preteku roku ni še popolnoma plačal zakupnine; ali če treba v najem dano poslopje zgraditi na novo. Kako vrednost pa bi imelo vse to, ako se bi vprašanja glede omenjenih razlogov zapostavila vprašanju, kedaj ima poteči pogodbeno določeni rabokupni čas? Pravda v le-tem slučaju naj bi bila važnejša in naj bi bilo to, da se določi, kedaj je rabokupni predmet izročiti na podlagi dogovora, bolj koristno za zakupodavca, kakor uveljavljanje kakega razloga iz §-a 1118 o. d. z.? Uspeh bi bil pač ta, da bi med tem časom, predno se bi pravnokrežno razsodilo, kedaj da je izročiti rabokupni predmet vsled pogodbe, rabokupni čas potekel že davno in bi bilo popolnoma izključeno, po preteku istega opirati se na kak razlog iz §-a 1118 o. d. z. Pravni pomen te določbe tiči pač v tem, da je nanjo se opirajoče razloge uveljaviti tekom rabokupnega razmerja, ne pa kadar je rabokupni čas že minul. Zato pa je trditev, da zahteva uveljavljanje pravice iz §-a 1118 o. d.

z. večje nujnosti, kakor vse druge pravde vsled kakih ugovorov, utemeljena, dasi ne v §-u 571 c. pr. r., ampak v materialnem pravu.

Popolnoma je umevno, zakaj da ne citira § 574 c. pr. r. določbe §-a 571 c. pr. r. Tega zakonodavec zato ni storil, ker §-a 571 in 572 c. pr. r., kakor omenjeno, obsegata večinoma prehodna določila za prehod iz izvenspornega v sporno rabokupno postopanje in torej nimajo pomena za spore iz §-a 574 c. pr. r. Da pa za te spore velja načelo pospešenja, katero izraža § 571 odst. 1., za to govore, kakor smo videli, mnogi prepričevalni dokazi. Radi popolnosti jim pa še dodamo ta argument, da se pod nadpisom »postopanje« ne nahajata samo §-a 571 in 572 c. pr. r., ampak tudi § 574, da torej pod tem napisom v posameznih določenih izražena načela veljajo za vse spore, ki jih je razpravljati v rabokupnem postopanju, ter da bi bilo pač zelo čudno in nelogično, ako se bi trdilo, da veljajo za spore iz §-a 574 krajši roki za pravne leke §-a 575 c. pr. r., ne pa tudi večkrat omenjeno načelo pospešenja. Jedinu s krajšimi roki za pravne leke ne bi bilo stvari prav nič pomagano in § 574 bi bil nepotreben in nepraktičen.

Temu nasproti se niti sklicevati ne more na »Odgovore na vprašanja« k §-u 571 c. pr. r., kajti le-ti izražajo samo mnenje, da §-a 571 ni moči uporabiti v pravih iz rabokupnih pogodb, ki zadevajo obstoj pogodbe ali plačilo najemnine. Takih pravnih sploh ni rešiti v rabokupnem postopanju ter bi bilo bolj pravilno, ako bi omenjeni »odgovori« navajali, da se §-i 560 do 576 c. pr. r., ki urejajo rabokupno postopanje, sploh — ne pa samo § 571 — ne morejo uporabiti na te pravde. Določba §-a 574 govori namreč le o sporih, v katerih gre za razveljavljenje rabokupne pogodbe ali za izrek, da je ugasnila. Drugih pravnih, ki ne spadajo pod določbo §-a 574 in ki tudi ne nastanejo vsled ugovorov proti odpovedi ali predajnemu ali prejemnemu nalogu, ni razpravljati in rešiti v rabokupnem postopanju. Ravno iz »Odgovorov na vprašanja« bi bilo sklepati a contrario, da § 571 odst. 1. velja tudi za pravde iz §-a 574 c. pr. r.

Skušali smo ovreči Neumann-ov nazor ter s tem omajati tudi nazore obeh višjih inštantc, kolikor le-ti zahtevata v našem slučaju bolj hitrega postopanja v sporih, povzročenih po predajnem ali prejemnem nalogu v zmislu §-a 567 c. pr. r. Tako pa

smo dospeli do zaključka, da novi civilni pravdni red pozna glede posebnega rabokupnega postopanja le jednotna načela, katera je uporabiti brez izjeme pri vsakem sporu, ki se naj razpravlja v spornem rabokupnem postopanju, bodisi vsled ugovorov proti odpovedi ali predajnemu ali prejemnemu nalogu, ali pa vsled tožbe, opirajoče se na določbo §-a 574 ali pa §-a 567 odst. 4. c. pr. r.

Ako še navedem, da je vrhovno sodišče z razsodbo od 19. januarja 1899 št. 624, objavljeno v »Centralblatt für jur. Praxis« 1899, stran 811, izreklo mnenje, da je sodna odločba radi dogodka, ki se je pripetil tekom rabokupnega razmerja in ki zadeva razveljavljenje ali razvezo pogodbe, bodisi vsled pogodbenega določila ali pa vsled zakonite določbe (§-ov 1117 in 1118 obč. drž. zak.), mnogokrat bolj nujna, kakor v slučajih, ko se doseže enak učinek z odpovedjo ali nalogom za predajo ali prevzetbo, mislim, da sem svoje stališče zadostno podkrepil. —

Po teh ovinkih vrnimo se k stavljenemu vprašanju.

V začetkom navedenem slučaju je bilo prizivno sodišče mnenja, da se na § 1118 obč. drž. zak. oprti zahtevek more uveljaviti le v sporu, za katerega veljajo predpisi, urejajoči postopanje pred okrajnimi sodišči.

Preiščimo to vprašanje najprej z ozirom na staro rabokupno postopanje. Je li bilo isto za časa veljavne cesarske naredbe od 16. novembra 1858 drž. zak. št. 213 sporno? Gotovo ne. Ozrimo se le na določbo §-a 15 citirane cesar. naredbe, ki se glasi: »Ne samo pri razpravah o ugovorih proti sodni odpovedi, ampak tudi o tožbah, s katerimi se razveljavljenje ali prestanek rabokupne pogodbe iz drugih razlogov, kakor radi preteka rabokupnega časa, ali s katerimi se zahteva predaja v zakup dane stvari proti zakupodavcu, veljajo določbe §-ov 13 in 14 ter vrhu tega še nastopne razlike od predpisov sumarnega postopanja:

a) Če se zahteva razveljava rabokupne pogodbe radi tega ker se ni pravočasno plačala zakupnina (citira se § 1118 o.d.z.), je mogoče kompenzacijo le toliko ugovarjati, kolikor ni v svrho dokazovanja ugovarjanih nasprotnih terjatev potrebna zvršitev dokaza po pričah ali zvedencih.« — — Nadaljna določila citirane

cesarske naredbe nas ne zanimajo, ker ne zadevajo določbe §-a 1118 obč. drž. zak.

Tukaj vidimo, da niti zakonodavec, ki je ustvaril staro rabokupno postopanje, ni bil v dvomu, da je pravico iz §-a 1118 obč. drž. zak. uveljaviti v rabokupnem postopanju. Da je pa v §-u 15 izrečno omenil razloge §-a 1118 o. d. z., rabokupno pogodbo razveljavljajoče, je to storil jedino le z ozirom na ugovor kompenzacije, katerega je zdatno skrčil. Za tedanjega zakonodavca je zadostovalo to, da se § 1118 nahaja v 25. poglavju obč. drž. zak. pod napisom »l. rabokupna pogodba«.

Sporno je bilo za časa veljave starega rabokupnega postopanja samo vprašanje, če je mogoče uveljaviti razloge iz §-a 1118 obč. drž. zak. tedaj, ko jenja rabokupna pogodba po preteku dogovorjenega določenega časa, le s posebno tožbo ali pa tudi potom odpovedi. Ta kontroverza se je, kakor naravno, rešila tako, da sta odprti obe poti. Naj omenim le razsodbe vrhovnega sodišča z dne 1. decembra 1891 št. 14292 Gl. U. zb. 14007, ki pravi, da je pravico, rabokupniku po §-u 1118 o. d. z. pristoječo, ker ista stopi takoj v moč, če so dani zakoniti pogoji, moči uveljaviti ne samo s tožbo, ampak tudi z odpovedjo, čeravno se je pogodba sklenila za določen čas. Glede nadaljnega pravnega vprašanja, ali je moči uveljaviti pravico iz §-a 1118 o. d. z. tudi v rabokupnem postopanju, ki se je uvedlo vsled ugovorov proti predajnemu ali prejemnemu nalogu, mi ni znano, če je bilo kedaj predmet judikaturi.

Kako stališče pa zavzema novi civilni pravdni red napram našemu vprašanju?

Ako uvažujemo gori navedene vladne nagibe k civilnemu pravdnemu redu, skoraj ne more biti nikakega dvoma zastran odgovora. Zares ne citira zakonodavec §-a 1118 obč. drž. zak. v nobeni izmed določeb, ki se pod napisom »postopanje v pravnah iz rabokupnih pogodb« nahajajo v 3. razdelku 6. dela civilnega pravnega reda, a tega tudi ni bilo treba. Določbi §-ov 567 odst. 4 in 574 c. pr. r. sta dovolj jasni.

Čuditi se je, da sta v našem slučaju obe višji instanci prezrli ravno navedeni določbi. Določba §-a 574 predpisuje vendar nedvomno, da je v rabokupnem postopanju rešiti tudi spore, v katerih se brez poprejšnje sodne ali izvensodne odpovedi s

tožbo zahteva razveljavljenje rabokupne pogodbe ali pa izrek, da je ugasnila. Kaj pa se drugega, kakor to, hoče doseči s tožbo iz razloga §-a 1118 obč. drž. zak.?

Nekoliko bolj zamotana je določba §-a 567 odst. 4 c. pr. r., ki pravi, da se sme tedaj, ko je za razrešitev rabokupne pogodbe potrebna odpoved, s tožbo zahtevati izročitev ali prevzetbo rabokupnega predmeta tudi že pred pretekom roku za odpoved, in tudi odpoved združiti s tožbo. Nedvomno se sme tudi ta določba uporabiti pri sporu iz kakega razloga po §-u 1118 obč. drž. zak. Ta navaja razloge, iz katerih je moči razveljavljenje rabokupne pogodbe zahtevati. Učinek razveljavljenja pa je, da treba rabokupni predmet izročiti zakupodavcu.

Recimo, da bi bilo v rabokupni pogodbi določeno, da je rabokupno pogodbo odpovedati za vsak slučaj, tudi če nastopi kateri izmed razlogov §-a 1118 o. d. z., tedaj bi zakupodavec smel odpoved združiti s tožbo na predajo rabokupnega predmeta po zmislu §-a 567 odst. 4 c. pr. r. Temu se ni čuditi, če bi se na § 1118 naslanjajoči se tožbeni zahtevek glasil tako, da je rabokupni predmet izročiti, namesto da bi se zahtevala ustanovitev razveljavljenja rabokupne pogodbe. Le-ta zahtevek bi niti ne bil upravičen, ker ne bi ustrezal predpisu §-a 228 c. pr. r. Po tej določbi je namreč za ugotovitveno tožbo potrebno, da ima tožitelj pravni interes na tem, da se ugotovi kako pravno razmerje. Tega interesa pa ni, ako se lahko zahteva dajatev sama, katero pravzaprav hoče doseči tožitelj. Po tem učinku hrepeni tožitelj in v njem tiči njega interes ali korist. Pač je razveljavljenje pogodbe pogoj ali premisa učinka oziroma zahtevka, da je rabokupni predmet izročiti, a premise kakega zahtevka ne spadajo v tožbeni zahtevek, ampak v utemeljitev tožbe ter v slučaju rabsodbe ne v izrek, ampak v nje razloge.

Novi civilni pravdni red prav natanko razlikuje dve vrsti tožeb: ugotovitvene tožbe in pa tožbe na dajatev. Da pa se ve, kedaj je vložiti to ali ono tožbo, je naravno, da mora veljati neko načelo, po katerem se je ravnati. To načelo jasno izraža civilni pravdni red in opisuje v §-u 228 c. pr. r. Ugotovitveno tožbo je vložiti tedaj, kadar ima tožitelj pravni interes na takojšnji ugotovitvi kakega pravnega razmerja. S tem je hkrati povedano, da če je možna tožba na dajatev

in je res tožiteljev pravni interes obsežen v zahtevku, da se dajatev izvrši, potem ni na mestu in je nedopustna ugotovitvena tožba. Ugotovitev pravnega razmerja je potem k večjemu le prejudica ali premisa za zahtevek dajatve. Ne da se pa tajiti, da so slučaji, ko ima tožitelj pri ugotovitvi pravnega razmerja ravnotakšen pravni interes, kakor pri zahtevku dajatve. Semkaj spadajo na pr. lastninske tožbe, »actio confenssoria« ali »negatoria« itd. V teh slučajih obsega tožba vedno dva dela. Prvi del se navadno glasi: toženec je dolžan priznati tožiteljevo lastninsko, oziroma služnostno pravico, ali pa: toženec je dolžan priznati neobstanek te ali one služnostne pravice; drugi del pa: toženec je dolžan odstopiti to ali ono reč tožitelju v last, oziroma mora opustiti dejanja, izvrševanje služnostne pravice ovirajoča, ali pa se zdržati izvrševanja te ali one služnosti. Prvi del tožbenega zahtevka zadeva torej ugotovitev pravnega razmerja, drugi del pa dajatev bodisi kakega predmeta ali dejanja. Taka združitev ugotovitvene tožbe s tožbo na dajatev je popolnoma utemeljena. V navedenih slučajih nima namreč tožitelj samo pravnega interesa na dajatvi, ampak je zanj takorekoč trajne, — ne samo momentane — koristi, da se pravno razmerje med njim in hudomušnim tožencem določi za bodoče, da ne nastanejo zopet kake razprtije. Kjer pa takega trajnega pravnega interesa nina ugotovitvi pravnega razmerja, tam je načeloma nedopustna združitev ugotovitvenega zahtevka z zahtevkom dajatve. Ravno pretresano vprašanje je posebne važnosti za rešitev naše naloge.

Ako se vprašamo, kaj se sploh hoče doseči s spori, ki se uvedejo vsled ugovorov proti odpovedi ali predajnemu, odnosno prejemnemu nalogu, in kaj s spori, ki se povzročijo s tožbo, oprto na § 1118 obč. drž. zak., moramo priznati, da je pravni interes tožiteljev v vseh teh sporih, oziroma tožbah ta, da se rabokupni predmet izroči ali prevzame. To pa je znak tožbe na dajatev. Ali zahteva zakupodavec kaj drugega kakor dajatev, ako rabokupno pogodbo odpove ali pa glede nje zaprosi predajni nalog ali pa ako stavi zahtevek iz kakega razloga po §-u 1118 obč. drž. zak.? On vendar hoče in zahteva v tem kakor v onem slučaju, da se mu rabokupni predmet izroči. V tem

zahtevku je združena vsa njegova pravna korist. Do ugotovitve kakega pravnega razmerja, ki se naj bi z razsodbo izrekla, pa mu ni prav nič. Saj ni najti tudi nobenega razloga, da bi bila kaka trajna korist njegova pri tem, če se ugotovi neobstane ali razveljava rabokupne pogodbe z razsodbo. Taka ugotovitev je zanj le trenutna, samo zato potrebna, da služi za prejudico njegovemu pravnemu zahtevku, merečemu na to, da se mu izroči rabokupni predmet; kajti kadar se je izročitev rabokupnega predmeta izvršila, ne more več nastati vprašanje, ali še obstoji rabokupna pogodba ali ne. Če je pa korist le trenutna, da služi za podlago zahtevkov dajatve, tedaj pa ne spada niti v tožbeni zahtevek, niti v izrek sodbe.

Omeniti moramo tu neko nedoslednost civilnega pravnega reda. Kakor smo skušali dokazati, razlikuje z vso natančnostjo ugotovitveno tožbo in pa tožbe na dajatev. Navzlic temu pa pravi § 572 c. pr. r., da naj v postopanju o ugovorih razsodba izreče, ali in koliko se odpoved ali po §-u 567 izdani nalog veljavnim pripoznava ali razveljavlja.

To je očitvidna ugotovitev, na kateri pa, kakor smo zgoraj navedli, nima tožitelj prav nobene trajne pravne koristi.

Ta nedoslednost je nedvomno le ostanek starega rabokupnega postopanja, ki prav tako, kakor občni sodni red ni poznal ugotovitvene tožbe v zmislu §-a 228 c. pr. r. Dosledno bi bilo, ako bi § 572 c. pr. r. obsegal samo to določbo, da je z razsodbo izreči, ali in kedaj je toženec zavezan rabokupni predmet izročiti ali prevzeti. Tak izrek bi popolnoma ustrezal potrebam prizadetih strank in bi se strinjal tudi z načelom, v §-u 228 c. pr. r. izraženim. Ugovarjati se proti temu ne da, da je odpoved, oziroma predajni ali prejemni nalog po §-u 571 c. pr. r. smatrati za tožbo, saj je ta tožba na dajatev v njenem pravnem pomenu. Toženec bi si mogel še vedno pomagati z vmesnim predlogom po §-u 259 c. pr. r., ako bi imel trajno pravno korist pri tem, da se ugotovi nasproti tožitelju, da rabokupna pogodba še obstoja.

Pa tudi določba §-a 572 c. pr. r. nikakor ne dela tako, kakor se glasi, nobene ovire, da se ne bi mogla pravica iz §-a 1118 obč. drž. zak. uveljaviti v sporu, ki je nastal bodisi vsled ugo-

vorov proti odpovedi ali pa vsled ugovorov proti predajnemu, oziroma prejemnemu nalogu.

Določba §-a 1118 obč. drž. zak. obsega izjeme predpisov, ki se nahajajo v §-ih 1113 in 1116 obč. drž. zak. Razlogi §-a 1118 obč. drž. zak. veljajo torej ne samo tedaj, ko se je rabokupna pogodba sklenila za nedoločen čas, ampak tudi, ako naj ista pojenja po preteku pogojenega določenega časa.

Iz že navedenih razlogov pač ne more biti dvoma, da je o pravici iz §-a 1118 obč. drž. zak., naj se uveljavlja s posebno tožbo ali pa z odpovedjo, razpravljati in razsojati le v rabokupnem postopanju. To vprašanje smatramo lahko, mislim, za povsem rešeno.

Preiskovati nam je le še vprašanje, če se more tožitelj sklicevati na razloge §-a 1118 obč. drž. zak. tudi v sporu, ki se je uvedel vsled ugovorov proti predajnemu ali prejemnemu nalogu. Potrditi je pa tudi to.

Res je moči predlog, da se naj izda predajni ali prejemni nalog, staviti v zmislu §-a 567 odst. 1. c. pr. r. le tedaj, če rabokupna pogodba pojenja brez predhodne odpovedi po preteku določenega časa. V navedenem §-u ni rečeno, da bi moral določeni čas biti dogovorjen v pogodbi. Če ga določa zakon sam, mora § 567 odst. 1. c. pr. r. prav tako veljati. Iz besedila §-a 1118 obč. drž. zak. pa je sklepati, da nastopi pravica zakupodavca, da sme zahtevati razveljavljenje pogodbe, pravo za pravo izročitev zakupnega predmeta, takoj v moč, če so dani pogoji. V tem trenutku, ko izjavi zakupodavec svojo resno voljo, da hoče izročitev zakupnega predmeta, kar se zgodi s predlogom, da se naj izda predajni nalog, pa je tudi že čas določen, po čegar preteku ponehaj rabokupna pogodba.

Čeravno se je tožiteljica v našem slučaju sklicevala v svojem predlogu za izdajo predajnega naloga na to, da je pogodbeno določeni čas potekel z dnem, katerega je navajala, ne da bi se bil ta dokaz posrečil, to vendar ni moglo ovirati uveljavljanja razloga iz §-a 1118 obč. drž. zak., na katerega se je opirala v pripravljavnem spisu, vloženem na ugovore. Kakor je razvideti iz §-ov 572 in 567 c. pr. r., ni niti v odpovedi, niti v predlogu za izdajo predajnega ali prejemnega naloga navajati nikakšnega pravnega naslova, ker za ista ne veljajo

predpisi o potrebsčinah tožeb, ter zamore tožitelj tudi še po vloženih ugovorih podati pripravljavni spis, v katerem sme navesti okolščine, ki se mu zde potrebne v svrho obrambe njegove pravice. (Odgovori na vprašanja k §-u 571 c. pr. r.) Seveda omenjajo »Odgovori na vprašanja« le odpoved, a uvideti ni, zakaj ne bi isti razlogi kakor za odpoved, veljali tudi za predajni ali prejemni nalog.

Če je tožiteljica v našem slučaju pravočasno se sklicevala na razlog iz §-a 1118 obč. drž. zak. — glede pravočasnosti bi zadostovalo, ako bi bila to storila komaj pred sklepom razprave — kje so razlogi, ki tega ne bi dopuščali? V razsodbah obeh višjih instanc jih zastonj iščemo. Kar so razlogi istih navedli, smo že vse preiskali in pretresli, pa ničesar našli, kar bi moglo izpodkopati stališče tožiteljice.

Da bi bilo o razlogih iz §-a 1118 o. d. z. v kakem drugem postopanju razpravljati, to ne velja in še manj, da bi bila razprava o istih manj pospešenja vredna, kakor v sporu o kaki odpovedi ali predajnem nalogu. Narobe, razprava o pravici iz §-a 1118 obč. drž. zak. potrebuje, kakor že navedeno, še večje nujnosti.

Ostane torej le še vprašanje, ali dela ugovor kompenzacije kako oviro? Nikakor ne. Če bi šlo za razpravo po starem rabokupnem postopanju, se bi morebiti reklo po §-u 15 lit. a gori citirane cesar. nar., da je takšen ugovor nedopusten, a po novem civilnem pravdnem redu niti to ne bi šlo. Če bi bil zakonodavec hotel otežiti ugovor kompenzacije, bi bil določbo omenjenega §-a vzdržal. Tega pa ni storil.

§ 4 cesar. nar. od 16. novembra 1858 drž. zak. št. 213 je določal, da mora biti v odpovedi naveden pravni naslov, inace jo je zavrniti. Enak predpis je v starem rabokupnem postopanju veljal glede predloga za izdajo predajnega ali prejemnega naloga (glej Canstein »das Civilprocesrecht« str. 485). Ako pa, kakor že omenjeno, §-a 572 in 567 c. pr. r. ne zahtevata navedbe pravnega naslova, izhaja iz tega, da ga je moči navesti tudi pri ustni razpravi sami, če so se vložili ugovori, ne da bi se mogel uporabiti § 235 c. pr. r. Tožiteljica pa je bila v našem slučaju še bolj previdna ter se je v pripravljavnem spisu še pred ustno razpravo sklicevala na razlog §-a 1118 o. d. zak.

Ker je sporno rabokupno postopanje jednotno za vse rabokupne spore, a učinek predajnega naloga isti, kakor pri uveljavljanju pravice iz §-a 1118 obč. drž. zak., za katero je v resnici po materialnem pravu potrebna še večja nujnost, kakor v sporu vsled predajnega naloga, ker je to ratio legis pri §-u 1118 obč. drž. zak. in brez tega načela ne bi imela ta določba prav nobene vrednosti, in ako konečno vpoštevamo, da novi civilni pravdni red niti ne pozna tistih formalnih ovir in težav, na katere se je bilo pri starem rabokupnem postopanju ozirati, moremo le reči, da je uveljavljanje pravice iz §-a 1118 o. d. z. mogoče ne le tedaj, če se izvrši na podlagi posebne tožbe ali odpovedi, ampak tudi, kadar pride do spora vsled ugovorov proti predajnemu nalogu, vselej pa le v rabokupnem postopanju, ne pa v občnem, kakor je to predpisano za okrajna sodišča.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Za tožbe po §-u 37 izvrš. r. ni pripoznanje lastnine nujen del tožbene zahteve, in za dokaz, da je izvršilo na premičnine nedopustno, zadošča že solastnina tožiteljeva. — Tožba na pripoznanje izključne lastnine je tudi tožba na pripoznanje solastnine.

C. kr. okrajno sodišče v Mariboru je v pravni stvari tožiteljice Terezije M. v M. proti tožencu Gedeonu A. v L. radi opustitve zastavne pravice na premičninah s prip. spoznalo za pravo s sodbo od 12. junija 1902 opr. št. C IV. 18/2—10:

Tožbeni zahtevak: »Toženec je dolžan pripoznati tožiteljičino lastninsko pravico na premičninah, navedenih v rubežnem zapisniku od 22. marca 1902, opr. št. E 512/2 zap. št. 1—9, namreč skupaj do 800 *kg* klobas in salam v skupni vrednosti 800 K; opustiti zastavno pravico, pridobljeno za te premičnine v izterjanje njegove terjatve 679 K 78 h, in povrniti tožiteljici pravdne stroške« se zavrne, in je tožiteljica dolžna

plačati tožencu — v 14 dneh pod izvršilom — pravnice, na 43 K 50 h odmerjene stroške.

Dejanski stan.

V toženčevi izvršilni stvari proti Silviju M. radi 679 K 78 h se je dne 22. marca 1902 glasom zapisnika E 512/2/2 zarubilo zgoraj omenjeno salamsko blago. Tožiteljica, zavezančeva žena, ugovarja tej eksekuciji, češ da je izključna lastnica zarubljenih predmetov. Trdi namreč, da je po finančialnem propadu svojega moža vzela v zakup gostilno »pri tigru« v Mariboru, kjer je postrezala tudi z mrzlimi in gorkimi jedmi. V to svrho je tudi, deloma s prihranki, deloma z izposojenim denarjem nakupila več mesa, iz katerega so bile s pripomočjo njenega pastorka Etorja M. in njenega moža napravljene zarubljene, pod streho spravljene salame. Meso za to je kupila januarja in februarja tek. l. in sicer od trgovca s konji Jožefa K. do 700 K konjskega mesa in od Izidorja C. dva velika prešiča. Potrebni denar si je deloma izposodila in sicer zlasti od I. v M. Dokaz: priče in zaslišanje strank. —

Pri sporni razpravi je dopolnila tožiteljica svoje napovedbe, rekši, da je imenovano gostilno vzela v zakup za mesečno zakupnino 36 gld., toda ko je prišla v Maribor (prej sta bila zakonska M. v Beljaku) ni imela skoraj nič gotovine, pač pa kredit pri svojem svaku, trgovcu z vinom R. in pri drugih tacihi trgovcihi za naročeno vino, potem tudi pri I. in K., s čimer je začela gostilno. Dokaz: priče, računa pod *C* in *D*, opomin pod *E* in knjižica o pivu pod *F*, iz česar je razvidno, da je tožiteljica dobivala pijače na svoje ime in da jih je deloma še dolžna.

Toženec zanika, da bi bila resnična tožiteljičina izvajanja, in trdi tako-le:

Ko je pri rubitvi dne 22. marca 1902 intervenijent vprašal tožiteljico, če nima poleg pijač, ki so njene, drugače ničesar, je rekla, da ne. Ker je intervenijent vedel, da se nahajajo klobase, ki so se potem zarubile, pod streho, je tožiteljico vprašal, če je pod streho kaj, a na to je ona rekla, da gre po moža.

Tega tožiteljica ne taji ter pravi, da si je od hišne gospodinje izprosila dovoljenja, da sme imeti klobase pod streho spravljene.

Dalje navaja toženec, da se je tožiteljica, ko so se klobase našle pod streho, izrazila: »Denar za meso sem jaz dala«. To, pravi tožiteljica, je res.

Tudi trdi toženec, da s salamami in klobasami ne kupčuje tožiteljica, ampak njen mož. Dokaz: priča Avgust P.

Tožiteljica, ki temu oporeka, pravi, da njen mož, agent z vinom, ne zasluži niti toliko, da bi preživel sebe in svojih šest otrok. Dokaz: Silvio M. kot priča, event. zvedenca in zaslisanje strank.

Obojestransko ponudeni, do tu omenjeni dokazi po pričah in listinah so se dopustili. Ni se dopustil zadnje imenovani dokaz po zvedencih ter dokaz, ki ga je ponudila tožiteljica, po priči drju S. o tem, da je Silvio M. začetkom januarja tek. l. ležal bolan, da se torej ni mogel udeležiti izdelovanja salam.

Iz dopuščenih dokazov je izišlo:

A. Dokazi po listinah: Računi v zvežnju *C* so od firem Giacomo G., Attilio B. in Cesare C. o različnih poslatvah vina na ime Terezije M. Zadnje imenovanemu računu je priložena provizijska nota za avgust, september in oktober 1901 v znesku 125 K 61 h, ki ga je zaslužil Silvio M. na proviziji in ki je odštet od salda v računu Terezije M. Računi pod *D* so listki Jožefa K., pisani s svinčnikom, glasom katerih je Terezija M. od imenovanega prejela mesa za 158 K 80 h, 51 K 84 h in 66 K 96 h. Priloga *E* je opomin firme Gio. B. T. Tereziji M., priloga *F* je knjižica puntigamske pivovarne o pivu, glaseča se na tožiteljčino ime.

B. Dokazi po pričah: 1. Priča Jožef K. zaprisežen pove, da sta tožiteljica in njen mož opetovano pri njem prejemale konjsko meso, da je naročal zdaj ta zdaj oni, prav tako je plačevala zdaj tožiteljica, zdaj njen mož. Naročila za sveže konjsko meso so prišla skoraj vsak teden in pred 3 tedni mu je Silvio M. povedal, da bo za poskušnjo odposlal 20 kg prekajenega mesa, sprejetega od priče. Račune *D*. je izdal priča pred nekoliko meseci in sicer zato na račun tožiteljice, »ker je ona vzela gostilno v zakup«. Več tožiteljici ni upal, ker ga ni prosila. Njenemu možu priča ni kreditiral, ker je bil v B. prišel na nič. — 2. Priča Izidor C. zaprisežen je februarja tek. l. ponudil dva velika prašiča, katerih ni mogel nikjer spečati, Silviju

M. na prodaj, a ta mu je obljubil zanju prenizko ceno in zato se nista zjedini. Silvio M. pa je rekel, da bo govoril z ženo. Ta je potem res prišla k priči in je kupila od njega prašiča za zahtevano ceno. Isti čas je prodal priča toželjici za 140 K svinjine, in se je radi tega kupa kakor tudi sicer pogajal s tožiteljčinim možem, toda z njim ni sklenil, ker je vedel, da tiči v eksekucijah. Tožiteljica je priči pripovedovala, da rabi omenjeno svinjino za salame, ker je ravno pri K-u kupila tudi konjsko meso. Plačevala je večinoma tožiteljica, semtertja tudi njen mož po 10 ali 20 gld. Priča ve tudi, da je tožiteljica svinjsko meso eksportirala. — 3. Priča Inocente P., zaprisežen pove, da sta mu Silvio M. in tožiteljica ponudila, naj, ker je ravno brez opravila, pomaga pri izdelovanju salam za dnevno mezdo 1 K in hrano. Priča je ponudbo sprejel in se poldrugi mesec pečal s tem opravilom. Mezdo mu je plačevala tožiteljica. Silvio M. je bil v začetku bolan, potem pa je pomagal pri izdelovanju salam, dajaje potrebna navodila. V mali družini so so delale tudi druge klobase in se je vse spravljalo pod streho. — 4. Priča Matija M., zaprisežen, je preskrboval tožiteljčino gostilno s pecivom in je njej na prošnjo za nakup blaga posodil denarja in sicer 5. januarja 1902 gld. 70, 9. februarja 1902 gld. 40; dobil je te zneske od tožiteljice vrnjene. Dne 12. aprila 1902 je posodil tudi njenemu možu 100 gld., vendar je iz previdnosti tožiteljico vprašal, če ve o tem. Del tega denarja mu je tožiteljčin mož vrnil s pripombo, da pošilja denar žena. — 5. Priča Friderik V., zaprisežen, je prej pri zakonskih M., ko sta bila še v B., služil, je sedaj v njiju gostilno hodil jest in ga je tožiteljica v januarju tek: l. dvakrat, in sicer enkrat, ko je bil mož bolan, in drugič, ko ga ni bilo doma, naprosila, naj zanj kupi na trgu pri takozvanih »špeharjih« svinjine, za kar mu je ona dala potrebnega denarja. Priča ve tudi, da so se v gostilniški kuhinji izdelovale salame in druge klobase, za kar je Silvio M. dajal potrebna navodila. — 6. Priča Silvio M. nezaprisežen pove, da je z ženo zadolžen prišel iz Beljaka v Maribor, da je ona vzela v zukup gostilno »pri tigru« ter pri različnih tirolskih firmah, tako tudi pri R. naročala vina in sicer na 3 do 4 mesečni kredit. Naročila je pisal on, poslatve pa so prihajale na njeno ime. Z izkupili za vino je kupovala njegova žena meso pri C. K. in na trgu. Pri izdelovanju

salam je za ženo porabljal svoje strokovno znanje, ker je mesar. Priča je tudi agent z vinom za 10⁰/₀ provizijo, vendar začetkom noče nič vedeti, koliko si tako zasluži, in pove šele na zopetno vprašanje, da zasluži komaj 10 K na mesec. Ima šest otrok, od katerih mora nekatere popolnoma, nekatere le deloma preskrbovati. Pod streho spravljene in zarubljene klobase so napravljene od tistega mesa, ki je bilo za tožiteljčin denar kupljeno. — 7. Priča Avgust P., zaprisežen, je povedal, da so klobase in salame spravljene pod streho v tisti hiši, kjer ima tožiteljica gostilno, da daje njen mož pri izdelovanju takih klobas navodilo, da sploh vse oskrbuje in ob sobotah meso kupuje na trgu. Priča je povedal pisarni drja. F., da so klobase in salame pod streho. Terezija M. je zakupnica gostilne in nima pravice obrtoma izdelovati klobase. Priča je užitninski uradnik. — 8. Priča Sebastijan R. (svak tožiteljčinega moža), zaprisežen, pove, da je poslal tožiteljici, o kateri je vedel, da ima prihranke iz službe pri neki gospodi, po naročilu dne 1. aprila in 6. maja 1901 vina za 300 K na up in je vino tudi na tožiteljico fakturiral, a ne na moža, ki ga pozna, da napravlja dolgove, in ki mu je dolžan še terjatev, katero bo težko dobil. — 9. Priča Ettore M. (tožiteljčin pastorek) zaprisežen, pove, da se je gostilna otvorila tako, kakor priča Silvio M. Januarja je ob sobotah po tožiteljčinem naročilu kupoval svinjino in ora sama je kupila pri K. konjskega mesa in C. dva prašiča. Vse to z denarjem, ki se je iztržil v gostilni. Od tega mesa so se izdelovale salame in klobase, in pri tem je Silvio N. malo pomagal, ker je bil večinoma, agent za vino, na popotovanju, ali pa bolan. Te salame in klobase, ki se jih je radi dobre kupčije izdelalo v toliki množini, so bile spravljene v hiši pod streho, Terezija M. je tudi svinjino eksportirala. —

Pri razpravi je Terezija M. končno pokazala brzovozna oddajna lista G in H v dokaz, da se je meso razpošiljalo pod njenim imenom.

Dokaz po zaslišanju strank se je zavrnil.

Razlogi.

Tožiteljica, da bi utemeljila svoj zahtevek na opustitev zastavne pravice, se sklicuje na to, da je izključna lastnica zarubljenih predmetov. Da se ta lastninska pravica ugotovi, mora

tožiteljica v zmislu §-ov 423—426 obč. drž. zak. dokazati: 1. da so bili kupi za meso, iz katerih izvaja naslove za svojo lastninsko pravico, res sklenjeni z njo in izključno od nje; 2. da je bilo meso, iz katerega so se potem izdelovale klobase, nje izročeno.

Kar se prvega tiče, je dokazno postopanje dognalo, da je konjsko meso, od katerega so — po pripovedovanju v tožbi — vzlasti izdelane zarubljene salame in klobase, kupovala zdaj tožiteljica, zdaj njen mož, ker je naročal in plačeval zdaj ta, zdaj oni; da se je zastran dveh, v tožbi omenjenih velikih prašičev, prodajalec C. pogajal najprvo s Silvijem M., ta se je potem obrnil do svoje žene, tožiteljice, in da je potem ta prišla in rekla, da prašiča vzame, in da se je C. radi neke druge množine svinjine (140 *kg*) istotako pogajal najprvo s Silvijem M., kar je tudi sicer delal. Nobena priča pa ni mogla potrditi, da je Silvio M. izrecno izjavil ali kako drugače dal razumeti, da dela kakor pooblaščenec svoje žene. Ako se uvaža ta izid dokazovanja v zvezi s prakso zakonskih M. pri izvrševanju gostilniškega obrta, po kateri, kakor pravi priča P., mož vse odreja in tudi sicer ob sobotah meso kupuje, da je le, kadar je bil z doma ali bolan, kupovala tretja oseba (priča W.), in tudi celo korespondenco vodi tožiteljičin mož, — tedaj je vsaj zelo verojetno, da je tudi omenjene kupe za meso sklenil uprav Silvio M. v svojem imenu in da je tožiteljica, kolikor se je udeleževala tega, nastopala le za posredovalko. To postane gotovo, če se ozira na obnašanje tožiteljice pri rubitvi, ko je klobase naravnost tajila in šele na vprašanje, če je pod streho kaj, na zelo značilen način poslala po moža, a s tem je dovolj jasno pokazala njegove pravne odnošaje do zarubljenih predmetov. Če je potem rekla, da je denar za meso ona dala, to ne more zmanjšati prvega vtisa, ki ga je napravilo njeno obnašanje.

V drugem, zgoraj poudarjenem pogledu (izročitev mesa) je važno to, kar so priče potrdile, da je namreč Silvio M., ki razume — kakor priznava sam — mesarsko rokodelstvo, vodil izdelovanje klobas in salam in najel za to pomožnega delavca; in nadalje iz tega, da tožiteljica kakor zakupnica gostilne niti upravičena ni klobase obrtoma izdelovati in prodajati, in pa iz

velike množine izdelanih klobas se različno vidi, da te klobase niso bile dobavljene oz. izdelane za tožiteljičin obrt.

Razprava je torej tudi pri zgoraj omenjenih, za pridobitev lastnine pravno odločilnih točkah pokazala okolnosti, ki ne vzbujajo samo dvomov glede resničnosti tožbenih trditev, temveč se iz njih da s precejšnjo sigurnostjo izvajati u p r a v n a s p r o t n o. Tega ne moti izpoved Ettorja M., dasi je določna po zmislu tožbe, kajti njemu, tožiteljičinemu pastorku, gre le malo vere; še manj pa moti izpoved Silvija M. samega, ki je ne glede na svoje stališče, ker je sprog tožiteljice, omajal svojo verodostojnost očitvidno z neresničnimi podatki o svojih dohodkih, katere da ima kakor agent za vino, kajti ti podatki so naravnost v n a s p r o t j u z računom (v zvezku C) firme Cesare C., ki ga je tožiteljica sama producirala.

Ob tem stvarnem položaju tudi od dokazila zaslišanjem strank, katero je tožiteljica ponudila ni bilo pričakovati uspeha, saj je to dokazilo — po izkušnji — ravno v takih pravih radi posebne stiske tožiteljice, obenem soproge zavezančeve, pripustiti le z največjo previdnostjo, vzlasti ker nasprotna stranka ne more ničesar vedeti o okolnostih, ki jih je dokazati. Ta dokaz se je torej, ker je neodločilen, zavrnilo.

Ker torej tožiteljica ni mogla dokazati dejstev za pridobitev svoje lastnine, bilo je tožbeni zahtevek zavrniti in o stroških razsoditi po §-u 41 c. pr. r.

C. kr. okrožno sodišče v Mariboru je tožiteljičin priziv po javni ustni razpravi z razsodbo od 15. septembra 1902 opr. št. Bc 64/2—5 zavrnilo in izpodbijano sodbo potrdilo.

Dejanski stan.

Tožiteljica izpodbija prvo razsodbo s prizivom v glavni stvari in zastran stroškov iz teh-le razlogov: I. zaradi pomotnega stvarnega razumevanja dejanskih razmer; II. radi nepravilne pravne presoje stvarnega položaja; III. radi nepravilne ocene provedenih dokazov; IV. radi pomanjkljivega postopanje — in predlaga, naj se prva razsodba zavrne, razsodi po tožbenem zahtevku in obsodi toženca v povrnitev stroškov prve in druge inštanice.

Tožiteljica je izvedla svoje prizivne razloge tako-le: Ad I. ker je prvi sodnik iz tega, da je tožiteljčin, z njo v skupnem gospodarstvu živeči soproig Silvio M., toženčev dolžnik, posamezne opravke zanjo opravil, nepravilno izvajal, da je s tem zase pridobil lastnino; ad II. ker se napačno meni, da tožiteljica ni dokazala v zmislu §-ov 423—426 obč. drž. zak. niti lastninskega naslova, niti izročitve ali prevzetja spornega blaga; ad III. ker je bilo iz izpovedi prič, iz računov in oddajnih listov pravilno izvajati, da je tožiteljica s svojim denarjem nakupila, ali dala nakupiti, različnega mesa in špeha ter dala napraviti klobase, kojih lastnica je postala le ona; ad IV. ker ni po pravici, da se ni zapriseglo njenega moža Silvija M., ko je bil za pričo zaslišan, in da se ni zaslišalo tožiteljice.

Toženec ni vložil prizivnega odgovora.

Prvosodni dejanski stan se je le toliko popolnil, da je predsednik iz obrtnooblastvenih, uradoma priskrbljenih aktov dal prebrati: a) obrtnooblastveno dovolitev mestnega sveta v Mariboru od 27. avgusta 1901 št. 20.206, ki se iz nje razvidi, da je tožiteljica oblastveno potrjena zakupnica gostilne; b) dopis istega mestnega sveta, da niti tožiteljica, niti njen mož nimata pravice obrtoma izdelavati in prodajati klobase.

Tožiteljčin zastopnik je to grajal, češ, da je proti pravnemu redu, ne da bi se bil izjavil o vsebini.

Razlogi.

Kar se tiče formalnega vprašanja radi grajanega prečitanja gorenjih dveh spisov, katerih na I. instanci res ni bilo, a sta javni listini, je to, da jih je priskrbel in prečital predsednik, v predpisih §-ov 182, 183 in 488 civ. pr. r. tembolj utemeljeno, ker je v prvi razpravi priča Avgust P. trdil, da tožiteljica kakor zakupnica gostilne ni upravičena, obrtoma izdelovati klobase, in ker je po §-u 277. št. 4 civ. pr. r. ter po razlagah k temu §-u dokazni sklep pri dokazu po listinah potreben samo pri posebni provedbi dokazov izven razprave. (Prim. tudi § 297 in 301 civ. pr. r., potem § 371, ki govori o uradoma odredeni provedbi dokazov nasprotno k dokazom strank.)

Dalje je treba, preden se meritalno pretresa priziv in njegove razloge, opomniti, da tožiteljica, ne sicer po besedilu zahtevka,

temveč po tožbeni pripovedi, zahteva priznanje svoje neomejene t. j. edine lastnine na zarubljenih klobasah, da ni eventualno zahtevala priznanje solastninske pravice in da je potemtakem bilo tudi prvemu sodniku pretresovati in razsojati samo pravno vprašanje, če je tožiteljica svojo edino lastnino dokazala ali ne.

Prvi sodnik je torej tožbeni zahtevk, ki bi se moral pravzaprav v zmislu predpisa §-a 37 izvrš. r. glasiti samo na nedopustnost in ustavitev izvršila ter opustitev zastavne pravice, dočim bi bil dokaz lastnine samo podlaga tožbi, zavrnil zato, ker je smatral, da niso dokazane tožbene trditve, mari je dokazano ravno nasprotno, torej edina lastnina tožiteljičinega moža Silvija M.

Tožiteljičin priziv je v vseh točkah neutemeljen in prvosodna zavrnitev tožbenega zahtevka, če prav deloma iz drugih razlogov, upravičena in v zakonu utemeljena, kar se tukaj razpravlja posamezno, v drugačnem vrstnem redu tožiteljičinih prizivnih razlogov, ker to bolj odgovarja logični in juristični strukturi slučaja.

Ad. IV. Pomanjkljivost postopanja.

Ako prvi sodnik priče Silvija M., soproga tožiteljice in toženčevega dolžnika iz razlogov, razvidnih v sodbi, ni zaprisegel, je ravnal popolnoma v zmislu §-a 338 odst. 2. civ. pr. r. in po pravici smatral, da gre tej priči le malo verodostojnosti, ker se nahaja poleg tega v današnjem sporu vsekakor v nekaki moralni in materijalni stiski.

Ravno tako je prvi sodnik s polno pravico v zmislu §-ov 371 in 374 civ. pr. r. zavrnil zaslišanje strank, ker na eni strani od tega subsidijarnega dokaznega sredstva ni pričakovati po subtilni naravi spornih dejanskih okolišnosti niti resnične, niti popolne slike stvarnega položaja in ker dajo na drugi strani ostali, na strankin predlog provedeni dokazi dovolj dokaznega gradiva.

Ad III. Neprava ocena dokazov.

Prizivateljica graja tukaj, ker se iz navzočnih dokazov ni sklevalo, da je ona izdelovala klobase in salame, da je ona na-

kupovala ali dala nakupiti potrebne snovi, da je ona sporno blago tudi prodajala in pod svojim imenom fakturirala. Prav tako graja, ker se iz njenega obnašanja napram izvršilnemu organu pri rubežu dne 22. marca 1902 ni prav sklepalo, in trdi, da je temveč to obnašanje, ki se da razlagati iz ženske bojazni, popolnoma nerelevantno.

Vsa ta izvajanja so neutemeljena. Kar se tiče pred vsem obnašanja tožiteljčinega in drugega postopanja pri rubežu dne 22. marca 1902, tedaj kaže prav ta točka priziva vnovič, da tožiteljica naravnost pritrjuje odnosnim toženčevim trditvam, in prav ta okolnost je za vprašanje o dopustnosti in legalnosti rubitve velike važnosti zaradi §-a 253 izvrš. r. in točke 22 II. odst. navodila za izvrš. organe (ukaz just. min. od 12. julija 1897 just. min. ukaznik št. 26). Po tem predpisu je zarubiti samo take stvari, ki se nahajajo v hrambi zavezančevi, in se ta hramba kaže, ako se pridobi dejanska oblast na stvareh. Vprašanje hrambe je zgolj dejansko vprašanje, in ne pravno vprašanje. Zatorej če je tožiteljica ob zgorajšnji priliki sprva tajila, da nima drugega blaga razun žitne zaloge, in če je opozorjena na to, da se na podstrešju nahaja še klobasnina, izjavila, da pojde po svojega moža, se pač ne more več pritoževati o tem, če je izvršilni organ menil, da te stvari hrani tožiteljčin soprog Silvijo M. To pa tem manj, ker se po to točki 22 zgorajšnjega navodila pri zakonskih navadno misli skupna hramba obeh soprogov ali še celo le hramba soproga samega. A tudi glede ostalih dokazov po pričah je pomisliti nastopno: J. K., konjski mesar, pravi, da je meso včasih sprejemala tožiteljica, včasih pa njen mož, in takisto plačal zdaj eden, zdaj drugi; zadnji da mu je tudi povedal, da bo 20 kilogr. od priče dobljenega mesa odposlal naprej na poskušnjo. — J. C. se je radi dvojje prašičev pogajal sprva s soprogom tožiteljice, potem pa z le-to samo ter ju tudi njej prodal. Plačevala je običajno tožiteljica, včasih pa tudi njen soprog. — J. D., opekar, je bil od tožiteljice in od njenega moža sprejet za izdelovanje salam, in mož ga je uvedel v to delo; plačo dajala mu je tožiteljica. — M. M. je tako tožiteljici, kakor njenemu soprogu posojal denar. — Silvio M. pravi zlasti, da je svoje strokovno znanje kot mesar za izdelovanje klobas in drugače uporabljal za svojo ženo. — A. P. potrjuje, da tožite-

ljčin soprog vodi izdelovanje klobas, da ureja vse pri obrtu ter ob tržnih dnevih nakupava meso.

Da bi se naj iz tega, kakor predlaga tožiteljica, sklepalo, češ, ona sama vodi vsa opravila, tudi izdelovanje klobas, je brez dvojbe nedopustno. Torej tudi ta prizivni razlog nima pravne opore.

Ad I. in II. Nepravilna dejanska in pravna presoja stvarnega položaja.

Tesno naslanjaje se na razmotravanje ad III. hoče tožiteljica tukaj ugotavljati, da je njen mož opravljal delo le kakor sotrudnik ali pooblaščenec in pomočnik, ter da je ona deloma vsled svojih lastnih, deloma vsled dejanj svojega moža dosegla izključno last na zarubljenih klobasah. V tem pogledu, se zdi, da prvosodni razlogi smatrajo klobase raje za izključno last tožiteljičinega moža, nego li tožiteljice. Prizivno sodišče pa ima ta pravni nazor, da gre tu za skupni ali družabni obrat izdelovanja klobas, ker ni za to, da bi tožiteljica sama ali njen mož sam izvrševal obrt, zadosti jasnih in krepkih dokazov. Prvo zato ne, ker je moževo sodelovanje vendarle bistveno in je v tem oziru vpoštevati tudi domnevo §-a 123 obč. drž. zak., a drugo ne, ker ni mož po vseh dokazih, ko se je preselil v M., prinesel seboj niti premoženja niti kredita, ter je po izpovedbah več prič nasproti kupčevalcem veljala le tožiteljica za solventno in kredita sposobno.

Misliti je torej, da gre tu za solastninsko, med tožiteljico in njenim možem obstoječo pravico na zarubljenih premičninah. A vkljub temu ni moči prizivu niti deloma morebiti tako ugoditi, da bi se solastninska pravica tožiteljičina ugotovila na polovico. Kajti v tem oziru ni tožiteljica na prvi instanci izrekla nikakega eventualnega zahtevka, in ugotovitev solastništva je po pojmu nekaj drugega, nego ugotovitev samolastništva. Zato bi že tudi bilo nedopustno če bi bil prvi sodnik morebiti uradoma kaj prisodil po §-u 405 civ. pr. r., in je nedopustno kaj takega tembolj še danes. Razun tega bi se tudi z ugotovljenim tožiteljičinim solastništvom še zmerom ne dala utemeljiti popolna ugoditev tožbe, zlasti da preneha toženčeva zastavna pravica na vseh zarubljenih premičninah ali vsaj radi na njih polovici. To pa

radi tega ne, ker so podatki rubežnega zapisnika od 22. marca 1902 premalo natančni, da bi se dalo zarubljene klobase s sodbo fizično porazdeliti med tožiteljico in njenim možem. Zategadelj je bilo tudi v tem slučaju še zavrniti zahtevek, naj se proglasi eksekucijo za nedopustno, in prepustiti šele izvršilnemu sodniku daljno razločitev obeh lastninskih polovic, bodisi da se razdeli fizično premoženje, ali pa zanje plačano izkupilo.

Iz teh razlogov tudi točki I. in II. priziva nista taki, da bi se radi njih izpremenila sodba in tožbenemu zahtevku popolnoma ali vsaj deloma ugodilo.

Izrek o stroških prizivnega postopanja sloni na §-ih 41 in 50 civ. pr. r.

C. kr. najvišje revizijsko sodišče je odločilo:

Reviziji tožiteljici se deloma ugotovi in razsodba prizivnega sodišča izpremeni tako:

Toženi Gedeon A. je dolžan pripoznati solastništvo tožiteljice Tereze M. na premoženjih, navedenih v rubežnem zapisniku c. kr. okrajnega sodišča v Mariboru z dne 22. marca 1902, tek št. 1 do 9, odreči se zastavni pravici, pridobljeni na tem v izterjanje svoje terjatve v znesku 356 K 59 h s prip., ter tožiteljici povrniti na 135 K 51 h odmerjene sodne stroške I., II. in III. instance proti izvršilu; prizivne stroške pa mora toženec sam trpeti.

Tožbeni zahtevek, toženec da je dolžan pripoznati edino lastništvo tožiteljici na zgoraj naštetih premoženjih, se zavrne.

Razlogi.

Tožiteljica revizija je oprta na določilih §-a 503, št. 2., 3 in 4 civ. pr. r. —

Nedostatnega postopanja po zmislu §-a 503, št. 2 civ. pr. r. tukaj ni. Kakor je že prizivno sodišče umestno izvajalo, ni to proti zakonu, če sta se šele na II. instanci prečitati listini, ki ji je bil predsednik priskrbel, in vrhu tega ni prišlo in ne pride pri odločitvi spora v poštev vprašanje, je li bila tožiteljica obrtno oblastveno upravičena obrtnoma proizvajati klobase, in radi tega se vsled izvršenega prečitavanja ni mogla ovirati temeljita presoja sporne stvari.

Pa tudi zavrnitev zaslišanja strank je prizivno sodišče, opiraje se na določila §-ov 371 in 374 civ. pr. r., povsem pravilno utemeljilo. Neutemeljeno je dalje, sklicevati se na revizijski razlog §-a 503, št. 3 civ. pr. r. in trditi, da se z izpovedbami prič ne zlagajo dejanske okoliščnosti, na podstavi katerih je prišlo prizivno sodišče do mnenja, da se je izdelovanje klobas vršilo le potem družabnega, oz. vkupnega obrata ter so zarubljeni predmeti v solastnini. Revizijska pritožba sama ni mogla navesti določnega protislovja, ki bi se kazalo med dejanskim spoznanjem in izpovedbo kake priče, in ki bi se dalo popraviti. Izvajanj iz rezultatov vsega dokazovanja pa ni niti tedaj, če bi se vjemala, moči izpodbijati po dotičnem mestu zakona.

Pač pa je revizijski razlog §-a 503, št. 4 civ. pr. r. toliko utemeljen, kolikor se ni vsled pomotnega pravnega naziranja ugodilo prizivu, ampak se je potrdila prvosodna razsodba, s katero se je zahtevek v vsem obsegu zavrnil, in to navzlic stvarno in dejansko utemeljenemu spoznanju prizivnega sodišča, da tozadevne klobase so solastnina zakonskih Silvija in Tereze M.

Spoznanje, da je tožiteljica solastnica, opravičuje le zavrnitev tožbenega zahtevka, v kolikor meri na priznanje izključne lastninske pravice, ne opravičuje pa, da se, četudi se tako deloma ugotovi tožbenemu zahtevku, odreče priznanje solastništva. Kajti tist, ki zahteva izključno lastništvo, ob enem za slučaj, da se mu ne prizna ta pravica, zahteva manjšo pravico solastništva. In če se mu ta pravica pripozna, ni moči trditi, da se mu je nekaj prisodilo, kar ni bilo predlagano, kajti v večjem zahtevku je obsežen tudi manjši. Razun tega je vpoštevati, da gre tukaj za ugovorno tožbo po zmislu §-a 37 izvrš. r., da torej priznanje lastništva ne tvori nujnega dela tožbene zahteve, nego da se je z izkazom lastništva edinole nameravalo izkazati nedopustnost pridobljene eksekucije ter doseči nje ustavitev.

Za to pa zadošča že solastninska pravica tožiteljice, kajti vsled te pravice se ne deli stvar sama, nego le pravica do nje. Radi tega pa, ako se noče kršiti pravica tožiteljice, ni moči eksekucije gnati po predpisih za izvršbe na premičnine, kakor se je tukaj zgodilo, nego le po predpisih za izvršbe na druge imovinske pravice. Le solastninska pravica dolžnikova se da z zastavo zaseči in na dražbo postaviti, in v tem slučaju more iz-

dražitelj doseči tudi le solastninsko pravico dolžnikovo na skupni stvari.

Ker se je po vsem tem z rubežem stvari same poseglo v solastninsko pravico tožiteljice, katera bi vsled nadaljevanja započete izvršbe z dražbo morala izgubiti svojo solastninsko pravico, je delna ugoditev reviziji po zmislu sodbenega izreka upravičena.

Tožiteljici pa je po §-ih 41, 43 in 50 civ. pr, r. pripoznati tudi vse stroške I., II. in III. instance, ker je v glavnih točkah popolnoma zmagala, in ker s tem, da je zahtevala izključno, ne pa solastništvo, ni nastalo nič posebnih večjih stroškov.

b) Tožbi na plačilo odškodnine za svojevoljno odvzete stvari ni ugoditi, če se je odvzelo samo tisto, kar tožencu gre po dogovoru. Ta toženčeva protiterjatev na izročitev stvari „in natura“ ni zato nepripravna za kompenzacijo, ker ni jednako-vrstna z odškodninsko denarno terjatvijo.

C. kr. okrajno sodišče v Ljubljani je v pravni stvari tožitelja Lovrenca Š. proti tožencu Francetu B. radi plačila 120 K s pr. po ustni razpravi sodilo (dne 27. marca 1902 št. C IV 193/1—13):

I. Toženčevemu ugovoru kompenzacije protiterjatve 144 K, 5% obresti od 19. junija 1901 se ugotovi z zneskom 28 K iz 5% obr. od 19. junija 1901; zahteva večje protiterjatve 116 K se pa zavrne. II. Toženec mora plačati tožitelju od iztoževane svote 120 K s pr. le delni znesek 90 K s 5% obr. od 25. septembra 1901 kot dneva tožbe, odbivši compensando pobotani znesek 28 K s 5% obr. od 19. junija 1901, in pa stroške zastopnikovega opomina v znesku 1 K 60 h v 14 dneh pod izvršbo; presežek zahteve 30 K se pa zavrne. III. Stroški se pobotajo. IV. Izrek o obstoju protiterjatve je deležen pravomočnosti le do zneska 90 K.

Dejanski stan.

Dne 20. junija 1901. I. je umrl na toženčevi opekarni nagloma opekar Marko V. Koj po njegovi smrti so počeli razni

ljudje opeko, ki jo je zapustil, razvažati in tudi toženec priznava, da je vzel 2400 zidarske opeke in 2000 strešnika.

Tožitelj pa, ki je imel terjati od rajnkega sodno vgotovljeni znesek 135 K 20 h, trdi, da je toženec tisto opeko samolastno vzel in prodal ter iztržil zanjo najmanj 120 K; ta znesek da toženec dolguje zapuščini Marka V., in tožitelj, ki si ga je tudi dal preodkazati v poteg, ga sedaj iztožuje s 5% obrestmi od dneva tožbe in 1 K 60 h opominjevalnimi stroški vred, češ, da je toženec za svoje dozdevne terjatve že pokrit. —

Nasprotno pa trdi toženec, da je leta 1895 sklenil z Markom V. pogodbo, da mu do 1902. leta prepusti svoj ilovnat svet za kopanje ilovice proti plačilu 24 gld. od vsake žgane peči. Kakor pravi toženec, mu je Marko V. leta 1900 za štiri »peči« ostal dolžan 96 gld. in ker mu tega na zimo, ko je odhajal na Laško, ni mogel plačati, mu je zato prepustil 10.000 kosov opeke, s čimer je bil toženec zadovoljen. Od te opeke je pozimi 1900 — 1901 odprodal toženec vsega skupaj 5000 zidarske opeke in stržil zanjo ravno 50 gld., ostalo opeko pa je nameraval pridržati sebi. Ko pa se je na pomlad 1901 vrnil Marko V. iz Italije, je prosil toženca, naj mu prepusti to opeko 3000 navadne in 2000 strešne opeke, da bo imel kaj za prodaj, in da mu jo bo vrnil, brž ko vžge peč. To opeko mu je toženec na to izročil in se zanjo ni več brigal. Marko V. pa jo je jel takoj, in sicer zidarsko, razprodajati in ko je okoli Sv. Antona vžgal novo peč, razprodajal je tudi to opeko, a za vračilo tožencu se ni brigal. Na to je toženec dne 19. junija 1901 pozval Marka V. vpričo njegovega 18letnega sina Matije, da naj mu koj drugi dan napelje posojeno opeko, kar sta mu oba obljubila. Marko V. je pa tudi obenem plačal 15 gld. za drva. Število opeke, ki bi jo bil imel Marko V. napeljati in vrniti, se takrat ni imenovalo, a po toženčevi navedbi se je samo po sebi razumelo, da 3000 kosov zidarske opeke, poleg še nedotaknjenih 2000 strešnikov. — Drugi dan, 20. junija 1901 je pa Marko V. nenadoma umrl. Ko je toženec prišel gledat, če je opeka napeljana, in videl, da jo drugi ljudje raznašajo, pozval je Matijo V., naj mu vendar napelje obljubljene opeke; to je pa Matija V. zavrnil, češ, on je ne bo vozil, naj si jo toženec napelje kar sam. Dne 21. junija 1901 je potem toženec res s svojim sinom vzel iz peči 2400 kosov zi-

darske opeke, jo deloma razprodal, deloma pa obdržal zase. V peči je ostalo le še nekaj slabe opeke, ki jo je Matija V. prodal M-u za 5 gld. Teh 5 gld. je potem toženec prejel od M. v delno pokritje svoje terjatve. Ostalo je pri opekarni le še 2000 kosov strešne opeke iz leta 1900. To opeko je pa tožitelj zarubil za svojo terjatev proti Marku V., a toženec je vložil ugovorno tožbo in izposloval proti tožitelju sedaj pravomočno zamudno sodbo, kar se razvidi iz prebranih aktov, osobito še, da se toženec sklicuje na lastninsko pravico do zarubljene opeke. Glede strešne opeke iz l. 1900 toženec še navaja, da je odpeljavi tistih 2400 kosov zidarske opeke, terjal Matijo V. za ostanek svoje terjatve, ta pa mu je ponudil že omenjenih 2000 kosov strešnika, s čimer pa toženec ni bil zadovoljen, osobito ne, da bi s tem bila pokrita vsa njegova terjatev. Opeka, ki jo je toženec dobil iz zapuščine Marka V., je pokrila le $\frac{3}{4}$ terjatve iz leta 1900, na dolgu pa je ostala še četrtnina, t. j. 24 gld. in pa za novo vžgano peč leta 1901 tudi 24 gld. Ker on tedaj ni dobil niti toliko opeke, kolikor je znesla njegova terjatev, nima ničesar plačati v zapuščino ter predlaga, da se tožbeni zahtevek zavrne. — Če bi se pa spoznalo, da ni bil upravičen opeke vzeti, ugovarja toženec compensando: 1.) 48 K s 5% od 19. junija 1901 t. j. četrtnina prvotne terjatve iz leta 1900., ki bi jo bil pokrila z 2400 kosi zidarske opeke in ki je bila samo toliko vredna. 2.) 58 K s 5% obr. od 10. junija 1901 kot četrti še nepokriti del njegove prvotne terjatve. 3.) 48 K s 5% od 19. junija 1901 za novo žgano peč iz leta 1901.

O vseh teh navedbah se toženec sklicuje na priče, akte in zaslišanje strank.

Tožitelj pa ugovarja, da je toženec dosti več opeke iz Marko V-jeve zapuščine samolastno prodal, da je opeko prodajal po 10 K za 1000 kosov, kar je pod vsako ceno, da je toženec že popolnoma plačan, ker se je proti Matiju V. izjavil, da ima dobiti le še 27 gld., in ko mu je ta prepustil 2000 strešnikov iz prejšnjega leta, še izrekel, da je sedaj popolnoma plačan; in slednjič, da je toženec prisilil Matijo V., da mu je vso ostalo opeko v peči prepustil za 5 gld.

Zaslišijo se priče in izpovedi

Toženec kot stranka nezapriseženo zaslišan pove v bistvu ravno tako, kakor poprej. Razlika je le, da sedaj pravi, da opeke, katero mu je Marko V. jeseni leta 1900. prepustil v pokritje terjatve 96 gld., ni štel. Marko V. je rekel, da je je 10.000 kosov. Od te množine je prodal samo P-u vsega skupaj 5000 kosov zidarske opeke za 50 gld.; kar mu je opeke še ostalo, je vso prepustil spomladi Marku V. na njegovo prošnjo. Štel je ni. Marko V. mu je pa obljubil toliko opeke vrniti, kolikor mu je je on (toženec) prepustil. Prepuščena opeka je bila deloma zidarska, deloma strešna in se po prepustitvi zanjo ni dalje brigal. Dne 19. junija 1901 je toženec Marka V. prijel, naj mu vrne obljubljeno opeko iz nove peči; takrat je bil Marko V. pijan, njegov navzoči sin mu je pa nekako še posebej obljubil, da bo drugi dan zahtevano opeko napeljal; množina se ni imenovala. Ko je drugi dan, 20. junija 1901 okoli popoldne zvedel, da je Marko V. umrl, in da ljudje odvažajo opeko, je takoj prijel ml. V-ja, zakaj mu ni napeljal opeke in ga pozval, naj to stori drugi dan. Ta pa je navažanje kratkomalo odklonil, češ: oče so mrtvi, pa si jo sami vozite, če jo hočete. V petek 21. junija 1901 je hotel vzeti si opeke, obljubljene mu od obeh V-jev, in takrat je videl, da je v peči le še malo dobre opeke. To je izvozil in zložil pri opekarni. Bilo je je 2400 komadov; ostanek večinoma zdrobljene opeke je pa po daljšem pogajanju vzel M. od ml. V-ja za 5 gld., katere mu je po V-jevem naročilu plačal jeseni l. 1901 na njegovo terjatev do zapuščine. Pri tisti priliki je toženec omenil, da ima še premalo pokritja in ko mu je ml. V. rekel, naj vzame še strešnike, jih je vzel. Svojo terjatev proti Marku V. računi tako: jeseni l. 1900. je imel terjati 96 gld., prodana opeka je nesla 50 gld., ostalo je tedaj še 46 gld., in poleg tega kuha za novo peč v znesku 24 gld., skupaj 70 gld.; toliko je imel ob V-jevi smrti terjati. 2400 kosov iz peči vzete opeke računi 24 gld. in poleg tega je dobil od M-a in Č-a od vsakega po 5 gld. za opeko, katero jima je prodal ml. V. — torej skupaj 34 gld., tako da ostane nepokrit tedaj še s 36 gld. in na ta ostanek je vzel strešno opeko. Zneska 27 gld. on pri obračunu ni imenoval, branil se je pa vzeti strešnike v pokritje svoje terjatve, ker so vredni le po 10 gld. za 1000 kosov. Te strešnike ima še sedaj. Dasiravno mu pri tem primanjkuje pokritje

pri njegovi terjatvi, je vendar mlademu V-ju nasproti izjavil se, ko je prevzel strešnike, da je sedaj plačan. Slednjič je toženec priznal, da je dobil od tožnikovega zastopnika opomin, za kateri ta računi 1 K 60 h.

Razlogi.

I.

Ker trdi tožitelj, da je toženec vzel si opeke iz zapuščine Marka V. za najmanj 120 K, rešiti je najprvo vprašanje, koliko opeke je dobil toženec iz imenovane zapuščine. Toženec pravi tudi kot stranka nezapriseženo zaslišan, da je dobil iz nove peči le 2400 kosov zidarske opeke in pa strešnike iz prejšnjega leta, katerih bi utegnlo biti kakih 2000 kosov. V tem pogledu je le priča Jožef B. določno potrdil, da je bilo zidarske opeke 2400 kosov in to se smatra tudi za dokazano, ker več zidarske opeke v peči in sploh pri opekarni takrat ni bilo. Ako se primerja število po drugih vzete opeke s celo zalogo, katero je priča Alojzij K. videl okoli poldne 20. junija 1901, ko je bil V. že mrtev, se vidi, da toženec več zidarske opeke, kakor sam navaja, ni mogel vzeti. Glede množine opeke ob V-jevi smrti navaja tudi njegov sin kot priča zaslišan, da je bilo v peči kakih 5000, zunaj pa 4000—5000 kosov in da si je vse to opeko toženec prilastil. Vsa ta izpovedba pa ni verojetna, ker stoji v eklatantnem nasprotju z izjavo povsem zanesljive priče Alojzija K., ki je bil vsak dan pri opekarni in videl množino opeke zunaj peči, to je kakih 200—300 kosov; v nasprotju je pa tudi z ravno sestavljenim računom in z izjavami prič: J., Č. in M. ter drugih, ki vsi potrdijo, da so odvažali opeko po V-jevi smrti. Kaže pa še druga nerazvozljiva nasprotja, katera se bodo še pozneje omenila: očitvidno je ml. V. oddal svojo izjavo pod utisom spomina, kako je toženec ravnal ž njim, zapuščeno siroto, zahtevajoč le vedno od njega denar, ko oče še pokopan ni bil.

Priča Anton D. pripoveduje sicer, da je toženec v pokritje ostanka svoje terjatve 28 gld. vzel v skladovnici zloženo zidarsko opeko: žlebnike, opeko za tlakanje in pa strešnike. A tudi ta izpovedba v očigled prej navedenim dokazom, osobito K-a, ki je bil pri pogajanju za plačilo ostanka terjatve navzoč in pravi, da je toženec le stare strešnike vzel za ostanek svoje

terjatve — ni zanesljiva in to tem manj, ker K. pravi, da je opeko za tlakovanje D. sam po izročitvi strešne opeke tožencu ravnal in ker je iz eks. akta razvidno, da je bilo dne 9. septembra 1901. eksekutivnim potom prodanih 500 žlebnikov, 150 kosov potrte strešne opeke in 200 kosov žgane strešne opeke.

Iz tega je tedaj razvidno, da toženec v pokritje ostanka svoje terjatve dne 23. junija 1901 ni vzel drugega nego strešno opeko (okoli 2000 kosov) — poprej, 21. junija pa iz peči 2400 kosov zidarske opeke.

II.

Na podlagi izpovedbe Matije V-ja, obeh K-manov, pisane pogodbe, izjave K-a in kot stranke zaslišanega toženca je dokazano, da je bil Marko V. dolžan plačati tožencu za vsako peč 24 gld. in da je ta pogodba veljala tudi še za leto 1901. Dokazano je dalje po pričevanju Alojzija K. in izjavi toženca kot stranke, da je imel jeseni l. 1900 od Marka V. terjati 95 gld. za 4 peči in da mu je Marko V. v pokritje tega svojega dolga prepustil 10.000 kosov opeke. — S tem je bil toženec za svojo terjatev 96 gld. popolnoma plačan (§ 1414 o. d. z.) in ta terjatev, oziroma tudi nje del ni mogel več oživeti, dasiravno je toženec po svoji navedbi, katero je potrdil tudi priča K., dal spomladi l. 1901 opeko, kolikor je ni bil prodal P-u, t. j. kakih 5000 kosov za razpečavanje nazaj, kajti to posojeno opeko se je Marko V. zavezal po lastni toženčevi navedbi vrniti iz novo kuhane peči »in natura«. Toženec ima torej le pravico terjati iz zapuščine posojeno opeko.

Po toženčevi navedbi v zvezi z izjavo priče Alojzija K. mu pa Marko V. za skuhano peč o sv. Antonu ni plačal pogojenih 24 gld.; to se smatra za dognano vzlic izpovedbi Matije V., da je njegov oče dan pred svojo smrtjo s tožencem vse obračunal; kajti pričevanje Matije V. se smatra za skrajno nezanesljivo.

Zahtevi toženca o času V-jeve smrti sta bili: 1.) vračilo 5000 kosov posojene opeke (2000 kosov strešne in 3000 kosov zidarske opeke) in 2.) plačilo 48 K za novo kuhano peč.

Toženec pa trdi, da je imel terjati 70 gld., kar pa z ozirom na povedano ni resnično, in v to svrho da je vzel 2400 kosov zidarske opeke iz peči in dne 23. junija 1901 pa 2000 kosov

strešne opeke. Glede prve opeke ni dvoma, da je samolastno postopal; če mu je tudi Marko V. dne 19. junija 1901 obljubil, da mu drugi dan napelje opeko, je imel toženec na podlagi te obljube le oblastvenim potom zahtevati, da mu zapuščina izroči posojeno opeko, imel je le obligatorno pravico. Matija V., kateri bi v drugih okoliščinah, če bi namreč bil izkazan edini dedič samopraven, smel imenom zapustnika izročiti opeko tožencu, je to kratkomalo odklonil, češ, oče je mrtev, naj si jo toženec sam vozi. Te besede pač ne morejo imeti drugega pomena, kakor ta, da njega očetova obljuba ne briga in da odklanja vsako vmešavanje. Glede druge strešne opeke (2000 kosov) je sicer po pričevanju K-a in drugih dokazano (dasi Matija V. to taji), da je Matija V. na zahtevo toženca in prigovarjanja drugih prepustil tožencu to količino, a Matija V. v to ni bil iz prej navedenih razlogov upravičen; razpolagal je s tujo stvarjo in zato je ta prepustitev neveljavna.

Ker si toženec brez pravilne izročitve lasti to opeko in je vrh tega samolastno postopal (§ 19 o. d. z.), je odgovoren zapuščini Marka V. ter mora to opeko povrniti, oziroma poravnati škodo.

Na sodbo Cb V 19/1, s katero je bil Lovrenc Š. in contumaciam na toženčevo uporno tožbo obsojen, da mora opustiti izvršbo na 2000 komadov strešne in 400 komadov zidarske opeke, ker je to toženčeva lastnina, se toženec ne more sklicevati, ker je takrat tekla pravda med tožencem in Lovrencem Š.; v tej pravdi pa ne nastopa Lovrenc Š., kakor »procurator in rem suam«, ampak imenom Marka V., in le-temu nasproti lastninska pravica toženčeva do omenjene opeke z navedeno sodbo ni ugotovljena.

III.

Od zidarske opeke, ki jo je bil vzel iz peči, torej 2400 kosov, je toženec prodal 1000 kosov za 11 gld., drugo pa porabil. Vrniti mora torej zapuščini teh 11 gld. in pa vrednost ostalih 1400 kosov, in sicer po izreku zvedenca 1000 kosov po 10 gld., tedaj 14 gld., skupaj 25 gld.

Strešno opeko, okoli 2000 kosov, pa ima toženec še; ker pa trdi, da jo ima v pokritje svoje terjatve in je ni voljan iz-

ročiti in ima dalje zase gori navedeno sodbo, katera onemogoča eksekucijo od strani Lovrenca Š. na to opeko, plačati mora v zapuščino nje vrednost, katera se tudi edino-le zahteva. Zvedenec je sicer cenil strešno opeko na 15 gld. za 1000 kosov. Ker pa množina strešne opeke vendar ni natančno določena, ker zvedenec te opeke ni videl in ker toženec kot stranka zaslišan izjavlja, da je ta opeka vredna le po 10 gld. 1000 kosov, se je določilo povračilo za to opeko, oziraje se deloma na določbo §-a 273 civ. pr. r., le na 20 gld. Torej ima toženec skupno povrniti 45 gld. ali 90 K.

Tožnik dela pa toženca tudi odgovornega za prodajo opeke (1000 kosov dobre, okoli 2000 kosov pa zdrobljene) M-u za 5 gld., češ, da je toženec ml. V-ja prisilil k temu. Iz pričevanja M-a pa tega ni sklepati, kajti toženec je izrecno poudarjal, da on opeke ne prodaja; M. se je pogajal z V-jem, ki mu je tudi ceno nastavil, res je le, da je toženec prigovarjal V-ju, naj bo s ponudeno ceno 5 gld. zadovoljen. Da bi bil V. le vsled toženčevega pogovarjanja spustil se v prodajo in vsled tega zadovoljil se s 5 gld., se pa niti trdilo ni. Izključeno ni, da je ml. V., ker so ga od vseh strani pritiskali za denar, sam naprosil toženca, naj gre ponujat opeko na prodaj v njegovem imenu.

Toženec tudi pripoznava, da je dobil od tožnikovega zastopnika opomin; ker je on te stroške, ki se določajo na 1 K 60 h, provzročil, bilo jih je tožniku pripoznati.

Utemeljen je pa tudi zahtevek glede 5% obresti od tožbe v zmislu §-ov 1333, 1234 in 1417 o. d. z., ker je bil toženec že poprej opominjan.

Pripoznalo se je tožniku skupaj znesek 90 K s 5% obrestmi od tožbe in stroške opomina v znesku 1 K 60 h, dočim se je večji zahtevek, ker neutemeljen, zavrnil.

IV.

Toženec pa tožnikovi zahtevi nasproti compensando ugovarja 144 K s 5% obrestmi od 19. junija 1901, kakor je iz dejanskega stanu razvidno.

Že pod točko II. se je pa obrazložilo, da je ugovor s tem zneskom neutemeljen, ker ima toženec pravico zahtevati le,

1.) vračilo 5000 kosov opeke in pa 2.) 48 kron za peč iz leta 1901.

Da utoževani terjatvi toženec ne more ugovarjati svoje prve zahteve, izhaja iz §-a 1438 o. d. z., ker terjatvi nista enaki. Pač pa je upravičen nasproti postaviti svojo drugo terjatev 48 K; obe ste enaki in v plačilo zapali, kajti Marko V. imel je od vsake nove peči plačati tožencu takoj 48 K. Peč je bila skuhana dne 13. junija 1901; v plačilo je takrat zapala in zato je v zmislu §-ov 1333 in 1334 o. d. z. utemeljena tudi zahteva na plačilo 5% obresti od 19. junija 1901 (§-i 1438, 1439 o. d. z.).

Ker pa je toženec prejel od M-a in Č-a po 10 K, skupaj 20 K, in ker tega zneska nikakor ne gre odbijati od terjatve na izročitev 5000 kosov opeke, nego le od denarne terjatve za peč v znesku 48 K, skrči se ta protiterjatev na 28 K s pr. To je bilo tožencu pripoznati in za toliko se zmanjša tožnikova prisojena terjatev.

Brez pomena je, če je toženec izjavil, da je s strešniki popolnoma pokrit, ker bi to le tedaj veljalo, ako bi prepustitev strešnikov in pa vzetje 2400 kosov zidarske opeke imelo kako veljavo, kajti toženec je očitvidno le v tem smislu navedeno izjavo storil, in zato njegova denarna terjatev še obstoji in se je po pravici upoštevala.

Ker je tožnik propal s polovico svoje zahteve in v današnjem slučaju ni pogojev za določitev stroškov po II. odstavku §-a 43 civ. pr. r., so se stroški po prvem odstavku navedene določbe pobotali. —

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani je s sodbo od 21. maja 1902 opr. št. Bc III 80/2-2 in R III 79/5 zavrnilo tako priziv toženčev, kakor rekurz tožnikov radi prvosodnega izreka o stroških.

Dejanski stan.

Toženec zgasil je zoper prvo sodbo, v kolikor se je z isto tožbenemu zahtevku ugodilo, pravočasno priziv, predlagajoč, da se spremeni tako, da se tožbeni zahtevk docela zavrne. Izpodbija jo radi baje napačne pravne presoje, ker se je smatralo, da je bilo njegovo dejanje samolastno, zapuščino po Marku V. oškodujoče.

Tožnik pobija priziv kot neutemeljen ter predlaga, da se zavrne in sodba potrdi.

Razlogi.

Uveljavljeni prizivni razlog ni umesten. Mnenju pravnega sodišča prve stopinje, da je prizivatelj sam olastno vzel zadevno opeko iz zapuščine Marka V., je docela pritrditi iz pravosodnih pravih razlogih. Prizivatelj sam ne trdi, da mu je dovolila opeko vzeti oseba, za razpolaganje z zapuščinskim premoženjem upravičena, oziroma zapuščinska oblast, vendar je mnenja, da je bil upravičen jo vzeti, ker mu je Marko V. dan pred svojo smrtjo obljubil, posojeno opeko prihodnji dan vrniti. Taka pravica se pa iz te obljube ne da izvajati, ker v isti nikakor ni najti privoljenja Marka V. v to, da si prizivatelj sam vzame opeko za slučaj, če on (Marko V.) ne izpolni obljube.

Prizivatelj si je jednostransko t. j. brez privoljenja dolžnika in brez posredovanja sodišča neposredno sam delal pravico s tem, da se je v dosego poplačila svoje zahteve polastil zadevne dolžnikove opeke. Poslužiti se samolastne moči je prepovedano, ustanovi »delikt« in zavezuje učinitelja k postavitvi v prejšnji stan in oziroma, če to ni mogoče, k povračilu škode kakor v slučaju drugih premoženjskih poškodb, ki se store nalašč (§-i 19, 1295 in 1323 o. d. z.).

Priziv je bilo torej zavrniti in sodbo potrditi, v kolikor se v glavni stvari izpodbija, v ostalem jo pa v glavni stvari pustiti nedotaknjeno.

Izrek o stroških prizivnega postopanja temelji v §-ih 41 in 50 civ. pr. r.

Tožnikovemu rekurzu zoper odločbo o stroških ni bilo moči ugoditi, ker je po vsem stvarnem in pravnem položaju in z ozirom na izid spora medsebojno pobotanje pravih stroškov po §-u 43 civ. pr. r. opravičeno.

C. kr. najvišje sodišče je z odločbo od 24. julija 1902 št. 9260 reviziji toženčevi popolnoma ugodilo in, izpremenivši prizivno rzsodbo, povsem zavrnilo tožbeni zahtevek, tožitelja pa obsodilo, da mora tožencu povrniti stroške vseh 3 instanc v znesku 226 K 84 h tekom 14 dni pod izvršilom.

Razlogi.

Spričo tega, kar je dognal prvi sodnik in česar se je držalo prizivno sodišče, je bil ostal Marko V. današnjemu tožencu

Francu B. iz zakupnega razmerja l. 1900. dolžan znesek 192 K, za kar je V. izročil B-u 8000 kosov zidarske in 2000 kosov strešne opeke; od tega pa je B. odstopil nazaj V-ju na le-tega prošnjo 3000 kosov zidarske in 2000 kosov strešne opeke proti obljubi, da mu dá od prve peči l. 1901. enako kvantiteto. Dalje je V. ostal dolžan B-u za prvo peč l. 1901. zakupninski znesek 48 K. Ko je bila tedaj junija 1901 peč dožgana, se je dne 19. junija 1901 V. zavezal pripeljati naslednjega dne opeko B-u; te obljube pa ni mogel izpolniti, ker je 20. junija 1901 nenadoma umrl. B. si je torej 21. junija 1901 vzel 2400 zidarske in 23. junija 1901 še »in natura« iz l. 1900. preostalo strešno opeko (2000 kosov); njeno vrednost je prvi sodnik določil na 90 K.

Odškodninska terjatev, ki iz tega, baje svojevoljnega ravnanja toženčevega pristoja zapuščini po Marku V., se je tožitelju predkazala v poteg in le-ta zahteva plačilo 120 K, ki bi se pa, kakor rečeno, po dognani vrednosti opeke skrčilo na 90 K.

Toženec se je pa uprl zahtevku z ugovorom, da je bil vsled Marka V-jeve obljube upravičen prevzeti 2400 kosov zidarske opeke, 2000 kosov strešne opeke pa da mu je prepustil V-jev sin. Eventualno postavlja nasproti terjatev iz zakupnega razmerja v ostalem znesku 144 K, a glede tega je omeniti, da trditev, kakor bi se bil toženec z V-jem radi ostale terjatve iz l. 1900. docela pobotal, izrekel je že prvi sodnik za neverodostojno, in torej ugotovil, da je za časa V-jeve smrti B. proti njemu v resnici imel zahteve, ki so pa bile le pravica do plačila zakupnine v znesku 48 K, odnosno 28 K iz l. 1901. in pa pravica do izročitve 3000 kosov zidarske in 2000 kosov strešne opeke; kajti V. se je temeljem dogovora zavezal le plačati ostali znesek iz l. 1900. in pa vrniti ono število opeke. Vsled tega se je ugovoru kompenzacije ugodilo le v znesku 28 K, nasprotno pa se je o protiterjatvi zastran izročitve opeke, češ, da ni jednake vrste z odškodninsko zahtevo tožitelja, izreklo, da ni sposobna za kompenzacijo.

Temu pravnemu nazoru pa se ne da pritrditi. Prvotni zahtevke tožitelja, ki je nastopil kakor upnik v imenu zapuščine, mogel je meriti le na vrnitev svojevoljno vzete opeke. Temu zahtevku pa more toženec po pravici ugovarjati, češ, da je

edino le tisto vzel, kar se mu je bil Marko V. izrecno zavezal storiti, in mogel je torej nasproti temu zahtevku zapuščine postaviti svoj zahtevek iz dogovora z V-jem. S tem, da vrnitev »in natura« ni mogoča, se značaj pravnega razmerja ne izpremeni.

Če bi se pa tudi reklo, da je raditega terjatev zapuščine postala denarna terjatev, ni smeti prezreti, da tudi zapuščina ne more B-u oddati opeke »in natura«, katero mu dolguje iz gorenje pogodbe, da ima torej tudi že on pravico, zahtevati odškodbo v denarju od zapuščine, pravico, ki bi bila tudi v tem slučaju pripravna za kompenzacijo. Zahteva na odškodnino bi bila za zapuščino V. utemeljena le tedaj, če bi se dalo izkazati, da je vsled svojevoljnega ravnanja toženčevega nastala še druga, njegovo zahtevo presegajoča škoda. To se pa niti ni trdilo.

Tožbena zahteva torej ni utemeljena in bilo jo je, ugodivši na § 503 št. 4 c. pr. r. oprti reviziji in izpremenivši prizivno sodbo, zavrniti.

Izrek o pravnih stroških vseh treh instanc se opravičuje po §-ih 41 in 50 c. pr. r.

c) Določeb §-a 1114 in 1115 o. d. z. o zakupnih in najemnih pogodbah ni ustrezno vporabljeni za mezдне pogodbe.

Občinski svet v Jelšanah je dne 7. maja 1900 namestil A-a za občinskega tajnika, ki je nastopil službo dne 15. maja 1900, z letno plačo. Dne 1. februarja 1902 pa mu je službo odpovedal za 15. februarja 1902, a plačal mu je še vso plačo za mesec februarij. A. zahteva s tožbo od občine plačilo tudi za čas od 1. marca do 15. maja 1902, češ, da se službeno razmerje, ker je dobival letno plačo, konča še le po poteku celega leta.

C. kr. okr. sodišče v Podgradu in tako tudi c. kr. deželno kot prizivno sodišče v Trstu sta docela ugodili tožbenemu zahtevku, poslednje iz razlogov, da je službena pogodba, ker je tožitelj po njej dobival letno plačo, bila sklenjena na leto, in da treba po slični uporabi določeb §-a 1114 in 1115 o. d. z. smatrati, da je bilo službeno razmerje, ker tožena občina ni

odpovedala službe pred pretekom prvega leta, molče podaljšano še za drugo leto, t. j. do 15. maja 1902.

C. kr. najvišje sodišče pa je vsled revizije toženke, oprte na določbo § 503 št. 4 c. pr. r., z odločbo z dne 24. julija 1902 tožbeni zahtevek zavrnilo iz teh-le razlogov:

Obč. drž. zakonik za mezdne pogodbe ni sprejel tistih določeb, katere ustanovlja v §§ 1114 in 1115 za zakupne in najemne pogodbe, in tudi ni povoda, te izjemne določbe slično uporabljati za mezdne pogodbe, kajti le-te se po svoji vsebini razlikujejo od zakupnih in najemnih pogodb. Pač se z nadaljevanjem službenega razmerja po preteku določenega časa nadaljuje pogodba, toda smatrati, da se je ista, ako ni posebnega dogovora, zopet obnovila za gotovo dobo, za to ni nikakega utemeljenega povoda. Ker je občina tožitelja plačala ne samo za dobo opravljanja službe, ampak celo za daljši čas in mu tudi en mesec prej odpovedala, potem tožitelj ne more zahtevati ničesar več.

Revizija je torej v določbi § 503 št. 4 c. pr. r. utemeljena in je bilo sodbo prizivnega sodišča spremeniti. K.

d) K razlagi §-ov 106 in 477, št. 4 civ. pr. r. — Stroški prizivnega odgovora.

A. je vložil tožbo proti B-u iz Temešvara na plačilo zneska 120 K. Narok, odrejen na tožbo, je toženec zamudil, tako da se je proti njemu izrekla zamudna sodba po zmislu tožbenega zahtevka.

Proti tej sodbi je vložil toženi B. priziv iz razlogov §-a 477, št. 4 civ. pr. r., v katerem je trdil, da se mu tožba sploh ni bila vročila, ker jo je sprejela njegova 17-letna hči, ki je podpisala vročilnico. Ta čas je imel namreč toženec delo zunaj doma; vrnivšemu se je povedala soproga, da ima v četrtek narok. Šel je torej tega dne na sodišče, kjer je pa izvedel, da je bil narok že v sredo, dan poprej.

Zaslišavši priče je druga instanca zavrnila toženčev priziv iz teh razlogov: Če se je tudi po raziskanju toženčevih trditev v prizivnem spisu dognalo, da se pri vročitvi tožbe

in sklepa, določujočega narok za to tožbo na dan 18. junija 1902, ni zakonito postopalo, da se le-ta tožba ni vročila po zmislu §-a 106, odst. 1. civ. pr. r. tožencu v lastne roke, in da se ni postopalo po zmislu §-a 106, 2. odst. in §-a 104 civ. pr. r., vendar ni izpodbijane razsodbe iz razloga §-a 477, št. 4 civ. pr. r. smatrati za nično, in bilo je priziv, ki se opira na ta razlog, zavrniti, kajti tožencu s tem zakonitim postopanjem ni tudi bila odvzeta možnost, razpravljati pred sodiščem. Jasno je namreč in prizivno sodišče smatra vsled izjave A. P. in B. P. za izkazano, da je tožencu B. nekaj dni pred določenim narokom naznanila njegova soproga, da ima doma tožbo od A-a, in je on vedel, da leži tožba med spisi v mizi v njegovem predalu, ter da mu je soproga povedala, da je dan o tej tožbi določen, kajti rekla mu je, da ima o tej tožbi narok v četrtek (19. junija 1902).

Če torej toženi B. — zanašaje se na poročilo svoje žene — in vedoč, da ima tožbo v miznici, ni pogledal tožbe in sklepa o določenem naroku ter je tako namesto 18. junija 1902 prišel na sodišče šele 19. junija 1902 in narok zamudil, ondih ni nezakonito postopanje pri vročitvi tožbe zakrivilo, če tožencu ni bilo mogoče razpravljati pred sodiščem, temveč okolnost ta, da je toženec opustil prepričati se, na kateri dan je bil določen narok, da ni prečital odnosnega sklepa, in da je verujoč svoji ženi prišel na sodišče dan pozneje, nego je bilo določeno.

Predlog prizivnega nasprotnika, naj se mu prisodijo stroški prizivnega odgovora, pravše poročila na prizivni spis in stroški intervencije pri zaslišanju dne 20. avgusta 1902, je prizivno sodišče zavrnilo, ker prvi stroški z ozirom na to, da je toženec vložil priziv samo radi ničnosti, o kateri je po zmislu §-a 473 civ. pr. r. s sklepom odločiti v nejavni seji brez ustne razprave — in o kateri lahko prizivni senat uradoma odredi raziskavanje, potrebno za ugotovitev ničnosti, — ne odgovarjajo namenu po zmislu §-a 468 civ. pr. r. in jih tedaj, prav tako, kakor tudi ne stroškov intervencije pri uradnem zaslišanju prič po prizivnem senatu, da se doženejo okolnosti, ki se trdijo v prizivnem spisu in ki utemeljujejo ničnost razsodbe I. inštanice, ni moči smatrati za stroške, potrebne za primerno iskanje prava po zmislu §-a 41 in 50 civ. pr. r. —

Proti razsodbi druge inštanice se je pritožil tožitelj radi tega, ker se mu niso prisodili stroški, toženec pa je vložil revizijo.

C. kr. vrhovno sodišče reviziji z odločbo od 8. oktobra 1902, št. 13.714 ni ugodilo in je v glavni stvari potrdilo razsodbo druge inštanice iz razlogov:

Ničnostni razlog §-a 477, št. 4 nastopi samo takrat, ako je bila stranki zlasti vsled opuščene vročitve odvzeta možnost razpravljati pred sodiščem. Nezakonito postopanje vročujočega organa pri vročitvi, kakor se je tukaj res zgodilo, samo ne utemeljuje ničnosti razsodbe, zakaj ravno tožencu je vzlic nezakonitemu postopanju ostalo mogoče, da bi se bil lahko udeležil sporne razprave in skrbel za svoje pravice. Da je bilo res tako, je dognalo prizivno sodišče, kakor je razvidno iz opravljenih raziskav in provedenih dokazov, in tedaj se je po pravici zavrnil toženčev priziv, oprt na edini ničnostni razlog §-a 477, št. 4 civ. pr. r.

Tožiteljevemu rekurzu pa je c. kr. vrhovno sodišče ugodilo in prisodilo tožitelju stroške prizivnega postopanja iz teh-le razlogov:

Po pravu je pomotno, da je prizivno sodišče zavrnilo tožiteljevo zahtevo na povrnitev stroškov prizivnega postopanja. — Procesualna pravica prizivnega nasprotnika, da sme na priziv podati odgovor, po §-u 468 civ. pr. r. ni zavisna od tega, če se bo o prizivu določalo v tajni seji, ali šele po prizivni razpravi. Merodajna za vprašanje, ali gredo prizivnemu nasprotniku stroški za to poročilo, je pred vsem okolnost, če vsebina tega pripravljalnega spisa ustreza pogojem §-a 468 civ. pr. r., in če je bil ta spis potreben za primerno iskanje pravice. Oba ta pogoja sta tukaj izpolnjena. Tožitelj je ponudil v svojem poročilu tehtna sredstva, da se zavrne prizivni razlog, ki ga toženec uveljavlja v prizivnem spisu. Te dokaze je prizivno sodišče dopustilo in po pozvanem sodišču provedlo in ker je bil potem toženčev priziv zavrnen, je vsekakor tožiteljeva zahteva na povrnitev stroškov njegovega pripravljalnega spisa in intervencije pri provedbi dokazov utemeljena v §-u 50 civ. pr. r.

e) **Odvjetnika pri izboru svojih zamjenika i za parnična djela za čije obavljanje nije naregjeno zastupstvo po odvjetnicima, veže propis §-a 15 odvj. reda, po kojem se on i u takvim slučajevima može dati zastupati samo po odvjetničkom kandidatu, koji kod njega radi.**

U parbi radi pobijanja pogodbe, zavedenoj pri c. kr. kot. sudu u Krku, tuženica pošto je jedini odvjetnik u ovom mjestu nije mogao zastupati, obratila se na odvjetnika Dr. L. u Pulu, koji se dao zastupati kod c. kr. kot. suda u Krku po svojem odvj. kandidatu, te dočim prvostepeni sud smatrao je potrebitimi troškove što su nastali time, što je uzet odvjetnik koji ne stanuje u sjedištu parničnoga suda u K., drugostepeni kao utočni sud nije ih smatrao takovimi, pošto odvjetnik u P. mogao se je dati zastupati na razpravi po c. kr. bilježniku u Krku mješte da pošalje svog odvj. kandidata, gledom da je trošak nerazmjern sa tražbenim upitom, te je smanjio trošak od Kr. 412'08 na Kr. 82'75.

C. kr. vrhovno sudište zaključkom od 19. februara 1903 br. 2420 uzpostavilo je u pogledu troškova presudu prvoga stepena iz ovijeh razloga:

Čim je utvrжено, da u Krku nema drugog odvjetnika, koji bi bio mogao bilo izravno bilo kao zamjenik Dr. L. u Puli preuzeti zastupstvo tuženice, te pošto se jednoj stranci ne može oteti pravo da se dade zastupati po odvjetniku i u onim slučajevima gdje nije baš naregjeno takvo zastupstvo, te odvjetnika pri izboru svojih zamjenika i za parnična djela, za čije obavljanje nije naregjeno zastupstvo po odvjetnicima, veže propis §-a 15 odvj. reda, po kojemu se on i u takvim slučajevima može dati zastupati samo po odvjetničkom kandidatu, koji kod njega radi, to je riješenje I-og stepena, koji je i onako primjenio stavke tarife za odvjetničke kandidate, sasvim opravdano i moralno se je uzpostaviti.

—ršk.—

f) K razlagi §-a 43 c. pr. r.

Mizar P. je napravil trgovcu K. opravilo za njegov parni mlin in mu poslal račun za 898 K 80 h. K-ju se je račun zdel previsok in je plačal samo znesek 690 K, rekoč, da so s tem zneskom vsa dela še celo preplačana. Glede ostanka po 208 K 80 h je P. vložil tožbo. V pravdi je toženec navajal cene posameznih delov in vsota vseh je po njegovem računu znašala 670 K, dočim je tožitelj ostal pri svoti, navedeni v napominanem računu. Zvedenec je, ocenivši vsako delo posebej, določil končno vsoto z zneskom 801 K.

Na podstavi tega izvedenčevega izreka je c. kr. okr. sodišče v Ljubljani obsodilo toženca v plačilo 111 K (vrednost dela 801 K manj plačanih 690 K) a ostali zahtevek je zavrnilo. Stroške je obojestransko obotalo iz tehle razlogov:

Kar se tiče stroškov, je pripomniti, da se ni uporabila določba §-a 43 odst. 2 c. pr. r. Tu ne gre za zahtevo, katere visokost je enostavno dognati po izvedencih, ampak gre za pravni predmet, ki ga vsaka stranka po številki natančno določi in je torej ves spor sukal se samo o visokosti zahteve in vsi stroški nastali so edino le vsled tega spora. Uporabila se je zato določba §-a 43 odst. 1 c. pr. r. Ker je na podstavi izreka izvedenčevega tožitelj zmagal približno samo s polovico zahtevka, je bilo stroške obojestransko obotati.

Rekurzu tožiteljevemu zastran stroškov je c. kr. deželno kot rekurzno sodišče v Ljubljani ugodilo in mu priznalo vse stroške.

Razlogi.

Sporen je ostal edino le znesek terjatve, katero je tožnik zahteval; o tem se je razpravljalo in provedel dokaz po izvedencu. Izvedenec je cenil vrednost del sicer le na 801 K, dočim je zahteval tožnik 898 K 80 h, oziroma, ker je nasprotnik plačal 690 K, ostanek 208 K 80 h. Zmagal je torej z vsoto 111 K in propadel samo s 97 K 80 h, tedaj z razmerno majhnim deležem svoje zahteve, katere uveljava vrhu tega ni povzročila posebnih stroškov. Ako se še upošteva, da se je toženec celemu zahtevku glede visokosti protivil in celo trdil, da je tožnik s prejetim zneskom 690 K več ko poplačan, moral je tožnik pravdo uvesti,

katere izid je bil odvisen zgolj od že navedene ugotovitve po izvedencu. Torej se je moralo uporabiti določbo §-a 43 odst. 2 c. pr. reda in po isti prisoditi tožniku vse potrebne pravne stroške.

C. kr. najvišje sodišče je na revizijski rekurz toženčev z odločbo od 4. februvarja 1903 št. 1705 potrdilo odločbo rekurznega sodišča iz njegovih razlogov.

K.

g) **K pojmu preživitka po §-u 330 izvršilnega reda.**

S pogodbo od 15. maja 1873 je Josip Ž. ustanovil za svojega sina Ivana Ž. in njegovo ženo Ano povodom njune poroke pravico, uživati kos njegovega polja in pa stanovanje v hiši št. 12 v V., sestojеče iz dveh sob, s pridržkom, da ne smeta odstopiti od te pravice. Le-ta se je na hiši št. 12 zavarovala. Ko je l. 1900. bila hiša eksekutivno prodana, je v pokritje navedene pravice preostalo 6397 K 25 h kapitala, ter se je določilo, da je Ivan Ž. upravičen, od njega dobivati dosmrtnе obresti. Ana Ž. je bila l. 1899. umrla.

S sklepom od 28. septembra 1901 je okrajno sodišče dovolilo posojilnici v V. izvršilo proti Ivanu Ž. z rubežem njegove pravice do obresti. — Sklep je bil postal pravomočen.

Proti nadaljnjemu sklepu, s katerim se je zahtevajoči upnici dala oblast, dobivati zarubljene obresti, je zavezanec vložil rekurz, utemeljivši ga s tem, da prvotna pravica je bila preživitек, da obresti, ki so stopile na njegovo mesto, ne presežajo letnih 600 K, in so mu neizogibno potrebne, da preživi rodbino, živečo z njim v skupnem gospodarstvu; rubež pravice dobivanja obresti bi se zatorej ne bil smel dovoliti in eksekucija je nedopustna.

Okrožno sodišče v N. s sklepom od 18. januarja 1902 rekurzu ni ugodilo, češ da rekurz proti odredbi, ki izhaja le iz dovolitve eksekucije, nima podlage. Obenem je pa vendar ukazalo izvršilnemu sodišču, naj na podlagi vloge zavezančeve raziskuje le-tega imovinske razmere, zasliši zahtevajočo upnico in odloči o tem, ali je izvršilo po §-u 39, odst. 2. izvršil. reda razveljaviti ali ne.

Izvršilno sodišče predlogu na razveljavljenje ni ugodilo. Priznalo je, da je zarubljeni vžitek neobhoden zavezancu in članom rodbine, živečim z njim skupno, toda prvotne pravice ni smatralo za preživitek po §-u 330 izvršil. r., češ preživitek je prihodek, ki ga zagotovi lastnik posestva prejšnjemu imetniku, njegovi ženi, ali obema za dobo njunega življenja. Te lastnosti prvotna zavezančeva pravica ni imela in nima je zato tudi ne nadomestek zanj.

Na zavezančev rekurz je okrožno sodišče v N. z odločbo od 1. maja 1902 izpremenilo sklep prvega sodišča in odredilo, da je eksekucija po pravomočnosti te odločbe razveljavljena. Obrazložilo je odločbo to s tem, da je pravica uživanja dveh sob in polja, za kojih ekvivalent tu gre, zavezancu in njegovi rodbini neobhodno potrebna za preživljenje. Pojem preživitka po §-u 330 eks. reda v zakonu ni določen. Po doslovnem pomenu in običaju prebivalstva ni izločeno, da obstoji preživitek lahko tudi v pravici uživanja polja in stanovanja, zlasti, ker se je ta pravica ustanovila s pogodbo od 15. maja 1873 v ugotovitev osebnega živeža upravičencev. Poleg tega je v navedeni pogodbi izključeno, da bi upravičenca odstopila to pravico drugemu. To je torej »usus« po §-u 505 obč. drž. zak., ki je navezan na upravičeno osebo. Ta pravica se ne da prenesti na drugega in ne more biti predmet eksekucije, s katero je vsekakor združen prenos pravice ali njenega izvrševanja na drugo osebo. Ekvivalent prvotne pravice je podvržen isti omejitvi. Zato je tudi iz teh razlogov eksekucija po §-u 39, odst. 2. izvrš. r. nedopustna.

Rekurzu zahtevajoče upnice, katera je dokazovala, da zarubljena pravica ni niti preživitek niti neodstopna, c. kr. vrhovno sodišče z odločbo od 4. junija 1902, št. 7700 ni ugodilo.

Razlogi.

Če tudi je res, da je preživitek v pravem pomenu besede ravnanje, h kateremu je tist, ki je prevzel posestvo, zavezan napram odstopniku, ozir. tudi njegovi ženi v svrho njihovega preskrbovanja, bodisi na podlagi pogodbe, ali na podlagi poslednje volje, — je vendar res, da se podobna pravna razmerja

določajo tudi v ugotovitev gospodarske eksistence drugih oseb, in ne ravno odstopnika posestva in njegove žene, razmerja, s katerimi se po občnem pravnem običaju ravna kakor s preživitkom. Ker niti obč. drž. zak. niti § 330 izvrš. reda ne določa pojma »preživitek«, ni vzrokov, da bi se tu zakonovega predpisa ne uporabljalo tudi na razmerja, ki so podobna preživitku in imajo isto svrho preskrbljenja. Ako se uvaža, da se v tem slučaju eksekvirana pravica do pobiranja obresti kaže res le kakor ekvivalent za naturalni užitek, ki ga je imel zavezanec iz ženitne pogodbe od 15. maja 1873 zavarovanega na posestvu št. 12 v V., da pa letni prejemek ne znaša niti 600 K, in da je končno ta prejemek, kakor so je dognalo, dolžniku, kakor tudi članom rodbine, živečim z njim v skupnem gospodarstvu, neobhodno potreben, tedaj je odločba rekurznega sodišča, ki je ugodilo zahtevi ustavitve, v zakonu utemeljena.

h) Zemljiškoknjižni odpis idealnih delov in njih pripis k drugemu zemljišču je nedopusten; pogodba nasprotujoče si vsebine je neveljavna; upravičenost solastnikov k rekurzu.

V posestnem listu zemljišča vl. št. 18 d. o. G., lastnega M. P.-ju, je zaznamovano, da je združena z lastnino tega zemljišča lastnina do $\frac{7}{701}$ zemljišča vl. št. 127 d. o. G.

S kupno pogodbo je prodal M. P. svoje zemljišče vl. št. 18, dovolil vknjižbo prenosa lastninske pravice za kupovalko R. F., a izrecno si pridržal lastninske in posestne pravice do $\frac{7}{701}$ zemljišča vl. št. 127; kupovalka pa je dovolila odpis teh deležev in njih pripis k drugemu prodajalčevemu zemljišču vl. št. 132 d. o. G., in se je v tem zmislu sestavil zemljiškoknjižni predlog.

Okrajno sodišče je prodajalčev predlog za vknjižbo lastninske pravice pri vl. št. 18 d. o. G. z istočasnim odpisom pritklinskega zemljišča $\frac{7}{701}$ zemljišča vl. št. 127 d. o. G. in pripis teh deležev k zemljišču vl. št. 132 d. o. G. zavrnilo.

Razlogi.

Pri zemljišču vl. št. 18 d. o. G. je bila sprva tudi hiša št. 65, stavb. parcela 27, in sedaj obstoja to zemljišče le še iz trav-

niških parcel 786 in 788. V posestnem listu tega zemljišča je zaznamovano, da je s tem zemljiščem združena lastninska pravica do $\frac{7}{701}$ zemljišča vl. št. 127 d. o. G.

Po §-u 1 in 2 tozadevne pogodbe prodaja lastnik M. P. ter kupi in prevzame kupovalka R. F. zemljišče vl. št. 18 d. o. G., toda izrecno samo parceli 786 in 788 za 260 K brez lastninske pravice do $\frac{7}{701}$ zemljišča vl. št. 127 d. o. G. in si pridržuje te pravice načinom istočasnega odpisa prodajalec sam.

Pred vsem je po obč. zemlj. zakonu mogoče samo odpisati telesne dele (parcele) kakega zemljišča, nikakor pa ni dopusten odpis kake zaznambe ali lastninske pravice, in je torej bilo odpis zavrnilo.

Na drugi strani pa je zemljišče vl. št. 127 d. o. G. vkupno, solastninsko zemljišče, namestujoče nekdanje gozdne služnosti v zmislu ces. pat. z dne 5. julija 1853, št. 130 drž. zak., torej zakonita pritiklina, glede katere vsled posebnih zakonov¹⁾ ni niti dovoljena delitev, niti je mogoča razdružitev od temeljnega zemljišča vl. št. 18 d. o. G., dokler traja vkupna solastnina in zakonita pritiklinska zveza. Zato tudi prodaja temeljnega zemljišča brez pritiklinskega zemljišča ni mogoča.

Slednjič je pa tudi prepis lastninske pravice vl. št. 18 d. o. G. s pritiklinskim zemljiščem $\frac{7}{701}$ zemljišča vl. št. 127 d. o. G. nemogoč, ker temu nasprotuje beseda in zmisel pogodbe. V §-u 2 te pogodbe sicer dostavljata pogodnika, da ima prodajalec — če bi se ta odpis in pripis $\frac{7}{701}$ vložka št. 127 d. o. G. ne dovolil, ali, z drugimi besedami, če bi moral sodnik ta predlog odkloniti — glede tega zemljišča vse lastninske in posestne pravice izključljivo. Toda glede tega zemljišča sploh ni sklenjena nobena kupna pogodba, saj ni določena niti cena in tudi ne pravni naslov, ter se torej s predlogom za vknjižbo lastninske pravice pri obeh zemljiščih na korist kupovalke več zahteva, nego naslovna kupna pogodba dovoljuje, in je tudi navedeni pogoj v pogodbi po zmislu §-ov 897 in 698 obč. drž. zak. nedopusten. —

Rekurzu prodajalca M. P. in kupovalke R. F., v katerem posebno poudarjata, da je v kupni pogodbi izrečena dovolitev

¹⁾ Na pr. § 21 zak. od 3. decembra 1852 št. 258 drž. zak. (gozdni zakon).

za vknjižbo lastninske pravice ter za odpis in pripis po predpisih obč. zem. zak., da sta obe stranki s tem zadovoljni, in da se zemljiškoknjižnemu sodniku na drugo ni ozirati, ker sta interesovana edinole pogodnika sama, je rekurzno sodišče ugodilo, izpodbijani sklep predružačilo in na podlagi kupne pogodbe z dne 20. septembra 1902 dovolilo pri zemljišču M. P-ja vl. št. 18 d. o. G.: 1. vknjižbo lastninske pravice v prid R. F.; 2. istočasni odpis ^{7/701} skupnega zemljišča vl. št. 127 d. o. G. in njih pripis k zemljišču M. P-ja vl. št. 132 d. o. G.; ter naložilo opravo zemljiškoknjižnih činov in obvestitev upravičencev okrajnemu sodišču.

Razlogi.

Razvidnost deležev do vkupnega zemljišča ni zaznamba po zmislu §-a 20 obč. zem. zak., ampak je samo vpis v posestnem listu kakega zemljišča, iz katerega se ravno dotične združene pravice razvidevajo. Posamezni deleži sami ne vsebujejo samostojnega zemljiškega telesa, ne morejo torej tudi sami ob sebi tvoriti posebnih vložkov, ampak samo celo vkupno zemljišče.

Po zemljiškoknjižnem izpisku vkupnega zemljišča vl. št. 127 d. o. G. pa so deleži, pripadajoči k posameznim zemljiščem, oziroma lastnikom navedenih zemljišč, individualno določeni lastninski deleži po §-u 10 obč. zem. zak., glede katerih so po obč. zem. zakonu vknjižbe in druga zemljiška dejanja ob sicer danih pogojih dopustna, torej osobito prenos lastninske pravice, odpis in pripis k drugim zemljiščem. Le-ti deleži pa tudi niso več nekdanje služnosti, ampak za le-te z razsodbo ali v pričujočem slučaju s poravnavo določeni nadomestki, glede katerih ni nobene zakonite določbe niti v zmislu ces. pat. z dne 5. julija 1853, št. 130 drž. zak., niti kje drugje, da bi namreč morali deleži tudi brez lastnikove določitve biti pritiklina posameznim zemljiščem. Marveč pristojna jim pač samo juristična kakovost pritikline glede glavnega zemljišča po zmislu §-a 294 obč. drž. zak., katero razveljaviti pa ima pravico lastnik.

Po določbah §-ov 361 in 829 obč. drž. zak. more posamezni lastnik, ne kršeč pravic solastnikov, prosto razpolagati s svojim deležem. V tem slučaju pa izhaja iz izpiska glede zemljišča vl. št. 18 in 127 d. o. G., da se pričujoči predlog ne tiče niti pravic solastnikov, niti tretjih oseb, in je torej temeljna pogodba

tega predloga pravno dopustna. Ker pa ona ustreza tudi predpisom obč. zem. zak., je bilo predlogu ugoditi, in odklonilni razlogi prvega sodnika ne veljajo.

Mimogrede je pripomniti, da se v pričujočem slučaju glede predmetnih deležev ne vrši nobena premenitev v osebi upravičenega lastnika, in da so se pri prvotnem zemljišču odpisale vse parcele razun dveh¹⁾, in da ni za ta slučaj nobene določbe, vsled katere bi ob prenehanju prvotnega zemljišča morale sicer pravice do deležev ugasniti.

Iz navedenih razlogov izhaja neposredno neumestnost razlogov zavrnitvenega sklepa glede pogodbe same, in je zatorej rekurz, kakor navedeno, utemeljen. —

V revizijskem rekuru je A. K., načelnik solastnikov glede gozdnega zemljišča vl. št. 127 d. o. G. pred vsem poudarjal, da §-a 361 in 829 obč. drž. zak. tukaj ne veljata, ker tu ne gre za prosto solastnino, ampak za izvanredno, po drugih izven obč. drž. zak. obstoječih zakonih ustanovljeno in urejeno solastnino, in po istih zakonih ustanovljeno in urejeno zakonito pritiklino, glede katere ne more odločevati lastnik sam; nadalje da bi se gospodarstvo izdatno obtežilo ali celo onemogočilo, če bi se dali deleži pripisati k drugim prvotno neupravičenim, morda izven okraja ali dežele ležečim zemljiščem, dočim bivajo sedaj vsi upravičenci skupaj v G., itd.

Vrhovno sodišče je končno rešujé revizijskemu rekuru ugodilo, rekurnosodni reformatni sklep predrugačilo in sklep prvega sodnika obnovilo.

Razlogi.

Po vsebini zemljiške knjige je lastnina do $\frac{7}{701}$ zemljišča vl. št. 127 d. o. G. bistveni del zemljišča vl. št. 18 d. o. G.

Po §-u 74 obč. zem. zak. je odpis in pripis deleža kakega zemljiškoknjižnega telesa dopusten samo tedaj, če je odpisni del označen natanko, če treba s črteži ali mapami, katerih kopijo je hraniti v zemljiškoknjižni zbirki listin. Iz tega pa izhaja, da morejo samo določeni kosi zemeljske površine, nikakor pa ne

¹⁾ Ostale parcele s hišo so se prodale in odpisale v korist služnostnemu neupravičencu, predno so se deleži za odkup služnosti določili in knjižno zaznamovali.

ideelni deleži na takem kosu biti predmet zemljiškoknjižnega odpisa ali pripisa.

Ker pa teh predpogojev v pričujočem slučaju ni, je bilo, ne da bi bilo treba razmotravati vprašanja, ali je prenos ideelne lastninske pravice do kakega, potom zemljiške razbremenitve nastalega nadomestnega gozda brez privolitve soupravičencev dopusten, — odpisni predlog M. P-ja že iz tega razloga zavrnil.

Enako nedopustna pa je tudi dovolitev vknjižbe lastninske pravice v prid R. F. pri zemljišču vl. št. 18 d. o. G., ker se glasom kupne pogodbe ni prodalo to celo zemljišče in tudi niso prodali alikvotni deleži istega, ampak samo nekateri zemljiški kosi, in ker pri tem položaju ni merodajno dejstvo, da je M. P. kupovalki R. F. dal, čeprav si je pridržal lastnino bistvenega dela tega zemljišča, namreč $\frac{7}{701}$ zemljišča vl. št. 127 d. o. G. — dovolitev za vknjižbo njene lastninske pravice pri celem zemljišču vl. št. 18 d. o. G.

Ta dovolitev je protivna ostali vsebini kupne pogodbe in je tedaj neveljavna. Taka vknjižba nasprotuje tudi predpisom glede soglasja med zemljiško knjigo in katastrom, osobito zakonu z dne 23. maja 1883, št. 82 in 83 drž. zak., in bi se smela dovoliti samo ob istočasnem odpisu navedenega ideelnega deleža do nadomestnega gozda, toda se ne more dovoliti, ker odpis, kakor se je zgoraj pokazalo, ni dopusten.

Kar se tiče legitimacije L. K-a k pričujočemu rekurzu, je utemeljena v pravnem interesu, katerega imajo solastniki nedvomno na tem, da se njih pravice do skupne lastnine ne prikrašujejo po izločitvi posameznih solastninskih pravic od upravičenega temeljnega zemljišča in s prenosom na druge osebe ali z vrivanjem zemljišč, ki prvotno niso spadala med upravičena zemljišča, in katerih potrebe se torej niso vpoštevale pri določitvi nadomestka za odkupljeno služnostno pravico.

Bilo je torej revizijskemu rekurzu ugoditi in predruagačivši rekurznosodni sklep, obnoviti sklep prvega sodnika.

Pripomnja. V enakem slučaju je vrhovno sodišče z odločbo z dne 20. januarja 1903, št. 587, napram rekurznosodnemu sklepu jednako spoznalo in sklep prvega sodnika obnovilo.

Tekom rekurzov sta se nanašali nižji instanci tudi na odločbo vrhovnega sodišča z dne 8. aprila 1885, št. 4449 in odnosno na odločbo z dne 28. oktobra 1890, Ger. Halle št. 3 iz leta 1891., oziroma Ver. Bl. št. 594 iz l. 1890.

Primerjaj tudi mojo razpravo: O pravnem značaju skupno-solastninskega, služnost odkupnega zemljišča v »Slov. Pravniku« stran 289 iz l. 1901, in glede upravičenosti solastnikov k rekurzu mojo razpravo: Vknjižba rabokupne pravice na ideelni delež solastnine v »Slov. Pravniku« str. 289 iz l. 1902.

Dr. Fr. Mohorič.

i) Listine, na katerih so podpisi po zakonu z dne 5. junija 1890 št. 109 drž. zak. overjeni le z dvema pričama, niso javne listine po zmislu §-a 9 izvrš. reda.

Na podstavi sodne poravnave in odstopnega pisma, na katerem je podpis cedenta bil overjen po zakonu z dne 5. junija 1890 št. 109 drž. zak. z dvema pričama, dovolilo je okrajno sodišče v K. cesijonarju izvršilo z rubežem in shrambo dolžnikovih premočnin.

Vsled rekurza je deželno sodišče prvosodni sklep premenilo in izvršbeni predlog odbilo glede na to, da po izvršilnem naslovu, sodni poravnavi, je treba cedenta smatrati za upravičenega zahtevajočega upnika in da odstopno pismo ni po predpisu §-a 9 izvrš. r.

G. kr. najvišje sodišče z odločbo od 28. oktobra 1902 št. 14677 revizijskemu rekurzu zahtevajočega upnika ni ugodilo iz razlogov:

Tukaj gre za to, ali je izkazan po predpisu §-a 9 izvrš. reda prehod zahtevka, tvorečega izvršilni naslov proti dolžniku, na predlagatelja ali ne. Navedena določba zakona predpisuje brez izjeme, da prehod zahtevka je izkazati z javnimi ali javno overjenimi listinami in je torej brez pomena, ali je iztožena terjatev malostna ali ne. To, da zakon z dne 4. junija 1882 št. 67 d. z., in pa zakon z dne 5. junija 1890 št. 109 d. z. ustanavlja olajšanja pri overovanju listin v malostnih zemljeknjižnih stvareh, na vsem tem ne more ničesar izpremeniti, kajti tu gre za

eksekucijo in za le-to so odločilni edinole predpisi izvršil. reda. Sklep rekurznega sodišča je torej popolnoma po zakonu in zato ni bilo ugoditi revizijskemu rekurzu.

Kazensko pravo.

Za slučaj, da se odtegne ml. dete staršem, ni treba onega namena, ki ga zahteva I. slučaj §-a 96 k. z. — Hudodelstvo ni, če se protipravno zadržuje dete, ki se je s privoljenjem staršev odtegnilo varstvu. — Zvijača mora biti vzrok odpeljave. — Če je zapeljivec oženjen, je dejanski stan po §-u 506 k. z. ugotovljen.

Po zmislu obtožbe je J. E. mladoletno, če tudi že več ko 20letno A. M. njenim staršem odpeljal. Posrečilo se mu je namreč, da so mu starši privolili, da sme mladoletna A. M. njega spremiti na potovanju v S. za 2 dni. Obljubil je, da si tam marsikaj nakupi in svojo nevesto predstavi svojim znancem. Staršem in dekletu je bil poprej priznal, da je bil oženjen, a tudi pristavil, da je zakon razvezan in da ni prav nobenega zadržka proti temu, da bi on mladoletno A. M. vzel v zakon. Odpeljala sta se v S. in od tam dalje, s potovanja pa sporazumno brzojavila njenim staršem, da sta že poročena, kar pa ni bilo res, in vrnila sta se mimo njenega doma L. v drug kraj, kjer sta nekaj časa skupaj živela. Njena mati ju je tam opetovano obiskovala, a vendar so starši še vedno mislili, da sta onadva resnično poročena.

Pri razpravi je trdil obtoženec J. E., da je sicer res dovoljeni čas za nekoliko dni prekoračil, tudi z dekletom dalje potoval, kakor mu je bilo dovoljeno, da pa je bil njegov namen, vrniti se v L., in je v dokaz temu tudi predložil vozni list za vožnjo iz L. v S. in nazaj. Trdil je dalje, da je zahtevala A. M. sama, naj se nikdar ne vrne ž njo v L., ker noče več tam biti, dalje da sta oba iz svojega novega bivališča pisala staršem, da je mati opetovano prišla tja, nji poslala tudi njeno obleko in da je končno tudi zvedela, da onadva nista poročena, pa da nje ni zahtevala nazaj.

Z razsodbo od 10. oktobra 1902 Vr 625/2-106 je c. kr. okrožno sodišče C. za pravo spoznalo, da je J. E. kriv hudodelstva po §-u 96 k. z. in prestopka proti javnim napravam in naredbam po §-u 320 *lit. e)* k. z. ter ga obsodilo v kazen težke ježe za dobo štirih mesecev, poostrene z enim postom vsakih 14 dni, — da pa se oprosti obtožbe glede prestopka onečaščenja pod nedopolnjeno obljubo zakona po §-u 506 k. z.

Proti tej sodbi sta se pritožili obe stranki: c. kr. državno pravdnništvo, ker je bil obtoženec oproščen glede prestopka po §-u 506 k. z., obtoženec pa zaradi obsodbe po §-u 96 k. z.

C. kr. najvišje, kasacijsko sodišče je s sodbo od 22. decembra 1902 Vr 626/2-129 razsodilo tako:

Obema ničnostnima pritožbama se ugotovi; prva sodba se glede obsodbe zaradi hudodelstva po §-u 96 in glede oprostitve zastran prestopka po §-u 506, kakor tudi glede izreka o kazni in povračilu stroškov razveljavi ter se v stvari sami tako-le spozna:

Obtoženec J. E. se oprosti od obtožbe zaradi hudodelstva javne posilnosti po §-u 96 k. z., storjenega na ta način, da je meseca junija 1902 v L. z. zvijačo odpeljal mladoletno A. M. njenim staršem, če prav z njenim privoljenjem, v namenu, obrnjenem na nečistost, po zmislu §-a 259 št. 3 k. p. r. in tudi od povračila stroškov po §-u 390 k. pr. r., — pač je pa kriv prestopka po §-u 506 k. z., storjenega na ta način, da je leta 1902. v L. mladoletno A. M. pod nedopolnjeno obljubo zakona zapeljal in onečastil, in se zaradi tega z ozirom na krivdorek glede prestopka po §-u 320 *lit. e)* k. z., tudi po §-ih 506 in 267 k. z. obsodi v kazen strogega zaporu za dobo dveh mesecev ter po §-u 389 k. pr. r. v povračilo dotičnih stroškov kazensko pravdnega postopanja in izvršitve kazni.

Ob enem se izreče v zmislu §-a 400 k. p. r., da je kazen prestana po zaporu, ki ga je obtoženec prestal od časa prve sodbe.

Razlogi.

Obtoženčeva ničnostna pritožba, ki se sklicuje na ničnostni razlog §-a 281 št. 9 *lit. a)*, oz. št. 10 k. pr. r., naperjena je proti

obsodbi zaradi hudodelstva odpeljave po §-u 96 k. z. ter izvaja da manjka v prvi vrsti za učin tega hudodelstva potrebne zvi-jače, ker so starši odpeljane A. M. privolili, da sme obtoženca spremiti v S., in bi gotovo tudi ne bili odrekli svojega privoljenja za daljše potovanje. Uprav zaradi tega privoljenja pa baje ni moči trditi, da je bila A. M. odtegnjena varstvu svojih staršev; tudi bi bili starši lahko svojega otroka vsak čas vzeli nazaj, ker so vedeli, kje da prebiva.

Pritožba je zares utemeljena.

V prvi vrsti ni res, da bi moral biti namen storilca v drugem slučaju §-a 96 k. z. ta, da se doseže ženitev ali stori nečistost z odpeljano osebo. Ta nazor se ne vjema z besedilom zakona. Ako je okrožno sodišče ugotovilo ta storilčev namen, bilo je to odveč, ker bi bilo dejanje, ako bi bil sploh njega obstanek dokazan, brez onega namena hudodelstvo po §-u 96 k. z.

Za slučaj, da se odpelje dete svojim roditeljem, ni treba onega namena, ki ga zahteva prvi slučaj §-a 96 k. z. To hudodelstvo pa še ni storjeno, kadar kdo protipravno, po zvijači zadržuje ali pridržuje ml. dete, ki je bilo s privoljenjem svojih staršev njih varstvu odtegnjeno, marveč odločilno dejanje tega hudodelstva je odpeljava proti volji staršev. Objekt ali predmet tega hudodelstva je nadzorna pravica onih oseb, katerim pristojna pravica in dolžnost, varovati osebno svobodo ml. deteta. Ako se te osebe prostovoljno odrečejo tej pravici in ako se ml. dete z njih privoljenjem odtegne njih varstvu, se mora gotovo pogrešati bistveni znak tega hudodelstva.

Kar se tiče dalje zvijače, mora ta biti vzrok odpeljave. Zvijača mora biti naperjena na to, da se odpeljava sama prikriva oni tretji osebi, kateri pristojna nadzorna pravica. Zaradi tega ne zadostuje, da bi se bilo po zvijači pridobilo privoljenje one osebe, ki ima nadzorno pravico. Ako bi se bilo v tem slučaju po zvijači pridobilo privoljenje k onemu činu, po katerem se je dete varstvu svojih staršev odtegnilo, bi bilo lahko to dejanje ustanovilo prestopok goljufije po §-ih 197 in 461 k. z., ker po goljufiji se lahko oškodujejo ne samo gmotne, marveč tudi druge pravice. Obtoženca pa niti zaradi prestopka goljufije ni bilo moči obsoditi in sicer zaradi tega ne, ker ni dognano, oziroma ugotovljeno, da je obtoženec takrat, ko je dejanje

storil, imel namen, oškodovati nadzorno pravico detetovih staršev. —

Utemeljena je pa tudi ničnostna pritožba državnega pravdnštva proti oprostitvi obdolženca glede prestopka po §-u 506 kaz. zak.

Ta prestopek stori tist, ki osebo pod neizpolnjeno obljubo zakona zapelje in onečasti. Vprašanje, ali se je zapeljivec brez vzroka branil izpolniti zakon ali ne, je treba čisto naravno le tedaj reševati, kadar je tak zakon sploh mogoč. Kadar pa je zapeljivec oženjen in zakon ni razvezan, oz. se razvezati ne more, je dejanski stan po §-u 506 ugotovljen; v takem slučaju zadostuje, da je zapeljivec zapeljani osebi zakon obljubil in jo onečastil.

Brezuspešno bi bilo preiskavati, zakaj da se zakonska obljuba ne izpolni, ker po naših v tostranski polovici veljavnih zakonih bilo bi to obtožencu sploh nemogoče. Sodišče je pravno-pomotno obdolženca oprostilo, češ, da on se ne brani vzeti mladotne A. M. v zakon, marveč da je to celo njegova želja in volja. Po tem takem bi v slučajih, kadar je zapeljivec oženjen, ne bilo moči nikdar trditi, da se je branil brez vzroka, izpolniti zakon, in nezmisljena posledica takega nazora bi bila, da oženjeni zapeljivec se ne bi smel nikdar kaznovati po §-u 506 k. z.

Utemeljen je torej ničnostni razlog §-a 281 št. 9 *lit. a*); sodba se je morala spremeniti in glede na ugotovitev prve sodbe je bilo obdolženca z ozirom na določbo §-a 288 št. 3 obsoditi po §-u 506 k. z. Glede kazni se je kasacijski dvor oziral na obtežilne in zljajšujoče okoliščnosti, ki so navedene v prvi sodbi, se je oziral na krivdorek glede prestopka po §-u 320 št. e k. z., glede katerega se obdolženec ni pritožil, in se je smatralo, da je primerna izrečena kazen 2 mesecev strogega zaporu. Ker je pa obdolženec od prve sodbe že več nego 2 meseca bil v zaporu in ker je njegova ničnostna pritožba bila uspešna, izreklo se je po zmislu §-a 400 k. pr. r., da je kazen po dosedanjem zaporu prestana.

Dr. J. Hrašovec.

LISTEK

O senzacionalnih pravdah ali „žrtve razmer“.

(Odlomek iz predavanja na »Pravnikovem« večeru.)

Gotovo se še spominjate s toliko senzacijo »pōst festum« dognane konfiskacije listka v »Slov. Narodu« pod zaglavjem »žrtev razmer«. Pričakujete menda da bom govoril na dolgo o tej konfiskaciji »pro« ali »contra«. Vendar motite se! Tako brezvesten še nisem, da bi javno prodajal uradno tajnost, ker je vendar nekoliko previdnosti treba, ko nas povsodi zasleduje bistro oko zakona in to še menda danes v tej dvorani. Na drugi strani pa se celo bojim, da bi se ponavljala konfiskacija še tudi na mojih, ustno predstavljenih žrtvah, kar bi se faktično le moglo s tem izvršiti, da mi kdo zaveže jezik, a potem bi bil sploh uničen ves efekt današnjega večera. — Govoril bom čisto kaj drugega, vendar senzacionalno, da se držim programa, oziroma naslova svojega predavanja. Pomešal bom nekatere stvari, slikal posamezne stanove in osebe; sestavil bom nekaj fantastičnega, filozofično-jurističnega in Vam podal pristne slike večinoma iz domačih krajev.

I. Videl sem nedavno na obtožni klopi še precej mladega človeka, ki je bil baje tat iz navade. No, če se kdo čemu privadi, je čisto naravno, da to stori, kar mu velewa navada, ki je vendar — kakor prislovica pravi — železna srajca in celo postane druga natura. »Naturalia non sunt turpia« pa so že rekli rimski juristi in gotovo si je isto mislil tudi naša žrtev, ko je prišel navskriž z zakonom. Ta mož je bil že »a priori« vboga para, ker še pravega kriminala videl ni; bil je sicer že 12krat radi neznatnih tatvin kaznovan, vendar ni prav razumel svojega obrta, ker se je vedno z malenkostmi pečal. Ko pa je bil izpuščen iz prisilne delavnice in šel po nekih ljubljanskih ulicah, visela mu je pri neki štacuni platnena srajca čez nos. To ga je motilo in nič hudega misleč zagrabi iz navade po tej srajci, cenjeni na 1 K 60 h, beri: eno krono 60 h. Tako je svojo železno srajco v naglici zamenjal s platneno. — Čudili smo se, kako

more človek radi jedne same srajce odgovor dajati pred porotnim sodiščem; vendar porotniki so bili istega mnenja, kakor državni pravdnik, in naravno je, da so potem sodniki iz navade — znano je namreč, da glede kazni tudi pred poroto odločujejo le navadni sodniki — moža obsodili na malenkost, samo na pet let težke ječe. Sedaj bo naš srajce potrebni revež v kaznilnici v Gradiški 5 let koše pletel ali platno za nove srajce delal in gotovo toliko zaslužil, da si namesto železne srajce v bodoče kupi zlato. Pri tem pa se bo ta tkalec še večkrat spominjal ljubljanske sodbe in stokal: sem pač postal »žrtev razmer.« —

II. Ker že govorim o navadi, pridejo mi na misel druge osebe, ki tudi kaj rade iz navade vzamejo. V spominu je Vam še gotovo senzacionalna civilna pravda, ko neki gospod ni hotel izročiti hranilnične knjižice v vrednosti 10.000 K tako meni nič tebi nič upravičenemu dediču brez obsodbe, češ, saj je bila knjižica namenjena za dobre čine in to vsled izročitve med živimi! No, skušnja pa uči, da ni dobro preveč po posvetnem blagu hrepeneti, ki tudi zgine kakor kafra, in tako je bil primoran tudi skrbni hranitelj knjižico vendarle nazaj dati, ker je sodišče reklo da ni vsakomur dano si zakone razlagati in da je boljše, da vsak ostane le pri svojem kopitu. Očividno pa je dotični branitelj zakonov v tej pravdi edino le igral nedolžno vlogo »žrtve razmer«.

III. Ravno kar mi pride na misel duhovni brat, ki je prav pred kratkim tako senzacionalno nastopil pred porotniki v Celovcu. Zaljubljen se je bil vsled razvajenosti v hranilnično knjižico svojega župnika in že pri tem pokazal, da je zaveden Čeh, ker knjižica je bila iz zlate Prage! Vzel je tedaj to precej debelo knjižico k sebi brez hudobnega namena, misleč si, da je dobro in koristno denar spraviti med ljudi in ne tako živeti, kakor stari župnik, ki je slovel v celi fari za skopuha. Kaplan se je bal, da mu pridejo na sled in zadnji čas je dotekal; rešitve ni videl druge, nego da spravi župnika s tega sveta, in v tej duševni sili je celo pozabil, da se vino pri sv. maši spremeni v kri in telo odrešenika, in evo: nesrečnež je zastrupil mašno vino in zgrudila se je njegova žrtev nezavestna na tla. Kaplan pa je dobil za grozno svojo mašno daritev 15 let težke ječe, poleg tega še oskrnil sebe in storil sakrilegij najhujše vrste. Je že

smola, ako Čehi silijo na Koroško, kjer še Slovencev ne marajo, in žrtev, katero je kaplan — Mašek mu je ime — iskal, je tudi našel, — edinega Čeha, ki ga je v osebi župnika iztuhtal, še ni hotel pustiti živega in vse to radi »žrtev razmer«. —

IV. Žali Bog na Kranjskem je nekaj krivoprisežnikov in taci, ki radi zapeljujejo h krivemu pričevanju. Tu je bil bivši kurat — ki je nekako lahkomišelnost v označenem smislu ravnal in pozabil na boljši svoj poklic. Sedaj se pokori v kaznilnici v Subenu in nedavno prišla je njegova fotografija na naše državno pravdnništvo, da se ga agnoscira, ker bali so se, da se morda še v kaznilnico na mesto pravega pritepe kak usiljenec. Tudi v ta zavod se ne sprejme vsak, nego kandidat mora imeti potrebno kvalifikacijo za uhod in bivanje med štirimi stenami. No, fotografija ni bila pristna, njej bi bilo še pritisniti etiketo: »evo žrtev razmer!« —

V. Znan mi je že dokaj sivolas sodnik, kojega so pred 12. leti kakor Kristusa preganjali od Poncija do Pilata; mož je baje preveč nevarno politiko tiral. Priče, ki so v tej senzacionalni pravdi nastopile, so med časom deloma umrle, večinoma pa sedijo radi goljufije v ječi ali so jo potegnile v drugi kraj. Vendar našemu sodniku se ni nič verjelo in odgnali so ga z domačih tal čez mejo; tukaj na Kranjskem sedaj čaka odrešenja in vstajenja. Dospeli so v kritični dobi marsikateri kolegi njegovi do zaželenega cilja — izvzemši Slovence — ne da bi morda imeli posebnih zaslug; no, to so pač žrtve dobrih razmer, med tem ko drugi hirajo na posledicah slabih razmer, kar je zopet čisto kaj navadnega, ker še do sedaj ni bilo slišati, da bi kak uradnik živel v taci gmotnih razmerah, ki ne zahtevajo nobene žrtve.

VI. Naletim na mlajšega kolego. Tu je mladi doktor, dolgega života, lepih čednosti, nekdanji avskultant in celo izprašan sodnik, sedaj odvetniški koncipijent in zagovornik nedolžnih. Ta doktor ni počakal, da bi postal »krilati adjunkt«, da bi s svojimi brhkimi nogami lazil čez domače hribe in planine; mislil si je, človek vendar ne živi samo od zraka in diplomov, ampak treba je vsaj enkrat na dan jesti, in preje ko pride človek danes do kruha, boljše je. Pokazal je tedaj hrbet sodni službi in zakaj? Ker so ga v to prisilile »žrtve razmer«, dočim se ob

jednem veseli druga žrtev tega izpraznjenega mesta in to je zopet sad »dobrih žrtev razmer!«

VII. Še nekega bivšega kolego imam pred očmi; po nedolgi službi zapustil je tudi ta sodniške vrste in to baje radi prevelike nervoznosti; no, to nič ni kaj nenavadnega, ker ta bolezen je univerzalna! Naš doktor pa še tudi v svoji prostejši in prijetnejši novi službi stare bolezni ni izgubil, vendar pa zelo marljivo dela in si dober kruh služi. Ne zavidajmo ga, prav, da je srečo našel, in gotovo še dandanes o sebi misli: »tudi jaz sem žrtev razmer!«

VIII. Odvetnik vložil je, kakor čujem, nedavno bagatelno tožbo radih 2 K, beri: dveh kron. Sodnik ga je od strani pogledal, čudeč se, ali se bo pravda izvila. Tožnik se za to ni nič zmenil, vendar pa namignil, da vsled velike konkurence advokatov ni lahko najti velikih pravnih, iz katerih bi se še dali kovati rumenjaki. Mislim, da je mož pravo pogodil, očitno je tako sijajno le nastopil kot nekak ex-offo zastopnik stanovskih kolegov: »žrtev razmer«.

IX. Še jedno sliko! Od »rotovža« privlečejo vsak dan cele trume mladeničev, takozvanih »Amerikancev«. Sodnik jih vpraša: »No, zakaj pa silite v novo domovino, ko Vas je doma za vojake treba?« Preplašeni mladeniči, sinovi boljše domovine, jecljajo: »Saj doma že dolgo stradamo in bi še radi, ako bi gladu ne umrli; saj domača zemlja še tretjine naše družine ne preredi.« — Sedé 17-letni obtoženci kot prave žrtve mestne policije, celo s »posom« v žepu, pred sodniki in jokaje zatrjujejo, da še o vojaščini sanjali niso in da bi radi »cesarja služili«, ker imajo za to dokaj veselja in tudi dovolj »korajže«; samo ob pravem času! Na dotična vprašanja sodnikov neprestrašeno in ravnodušno odgovarjajo: »V 2 ali 3 letih gotovo pridemo nazaj, samo da si kaj prislužimo.« Kdo pa to verjame? Državni pravdnik ne, sodniki okrog zelene mize pa majajo z glavami: te sodbe, koliko jih je, in za take stvari treba našega težkega aparata?! — A sodba se sklene in večinoma marsikomu nepovoljno — in to zopet vsled »žrtev razmer!«

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. aprila 1903.

— (Iz kronike društva »Pravnika«. Društvo je zadnji čas priredilo v »Narodnem domu« tri večere, in sicer dne 11. in 18. marca ter 1. aprila. Večeri so bili jako dobro obiskani. Dne 18. marca je predaval g. deželni sodni svetnik Wenger, dne 1. aprila pa gosp. dr. Andrejka pl. Livnograd; obe predavanji sta bili bolj šaljivega značaja in poslušalcem zelo ugajali. Na prihodnjem večeru bo imel g. dr. Janko Polec znanstveno predavanje. — Na vlogo društva »Pravnika« je pravosodno ministrstvo naročilo večje število društvene izdaje zakonov v slovenskem jeziku, namreč kazenskega zakona, kazenskopravdnega reda in izvršilnega reda in je te izvode poslati predsedstvu višjega dež. sodišča v Gradcu in Trstu ter višjemu drž. pravdnictvu istotam.

— (Osobne vesti.) Imenovani so: za okr. sodnika v Kranjski gori Fr. Peterlin, sodni pristav v Kranju; za sodna pristava avskultant R. Terstenjak za okrožje graškega nadsodišča in avskultant dr. E. Weiss za Marenberg. Premeščeni so: sodni pristavi dr. M. Hočevnar iz Št. Lenarta v Maribor, dr. V. Stepischnegg iz Ormoža v Ptuj, dr. V. Flerin iz Kranjske gore v Ilir. Bistrico, J. Antloga iz Mokronoga v Kranj, J. Kozina v Mokronog, V. Levičnik v Kranjsko goro. — Novi odvetniki: dr. Vl. Ravnihar, dr. B. Vodušek, dr. E. Ambrositsch, dr. J. Sajovic in dr. A. Kokalj, vsi v Ljubljani. Odpovedal se je odvetništvu dr. A. vit. pl. Schoepl-Sonnwalden. Preselil se je odvetnik dr. Fr. Pikl iz Marenberga v Postojino. — Umrli je M. Mrač, sodni pristav v Novem mestu.

— (Sodnim inspektorjem) za okrožje viš. dež. sodišča v Trstu je določen gosp. l. Kavčnik, sodni tajnik v Ljubljani.

— (Nova justična palača v Ljubljani) je dobila »zaključni kamen« in sicer ploščo na desni strani glavnega uroda z napisom: AEDIFICATUM SUB AUSPICIIS IMPERATORIS FRANCISCI JOSEPHI I MDCCCIC—MDCCCII. — Pri tej priliki je ljubljanski knezoškof blagoslovil poslopje in se je tudi v najožjem sodniškem krogu zvršila preprosta otvoritvena slavnost, pri kateri je g. deželni sodnosvetnik dr. Wagner govoril o postanku in glavnih zanimivostih te lepe stavbe. Posnetek tega govora priobčimo v prihodnjem zvezku »Slov. Pravnika«.

— (Filip Abram †.) Dne 1. aprila t. l. je na Dunaju umrl nena doma senatni predsednik c. kr. najvišjega sodišča gospod Filip Abram. Ta nepričakovana vest je obudila globoko žalost pri vseh, ki so imeli priliko spoznavati tega lord-sodnika v najboljšem pomenu besede, vzlasti pa pri Slovencih, ki so v njem imeli tem bolj značajnega zaščitnika, čim

višje ga je postavljala usoda zaradi njegovih zmožnostij. Porodil se je pokojnik leta 1835. v Štanjelu pri Sežani, obiskoval gimnazij nekaj časa v Gorici, potem pa višje razrede v Benetkah, kjer, na nadvojvode Rainerja dvoru, je bil njegov strij vzgojevalec. Vseučiliške studije, ki jih je pričel na Dunaju, dovršil je v Gradcu, kjer je bil tudi med slušatelji tedanjih slovenskih pravoslovnih predavanj. Da je ostal med svojimi, je vstopil v prakso na Primorskem. Tu je posloval pri raznih sodiščih, bil sodnik v Komnu in Tolminu, dokler ni bil imenovan sodnim svetnikom v Trstu. Svojega slovenskega značaja že tedaj ni nikdar zatajil, nego je celó, s prirojeno si taktnostjo, pospeševal narodno gibanje, ki je koncem 60. in začetkom 70. let prodirala v meščanske kroge. V Tolminu je v tej smeri sodeloval z Andrejem Winklerjem, ki je bil istočasno okrajni glavar, pozneje deželni predsednik kranjski. V Trstu se je dal občespoštovani Abram voliti celó v mestni zbor. Napredoval je hitro za višjega sodnega svetnika v Trstu in leta 1891. postal je svetnik najvišjega sodišča. Tudi na teh višjih mestih je ostal sodnik, ki je znal spravljati in veljavo enakopravnost slovenskega, odnosno hrvatskega jezika. Njegovo, za vsakogar pošteno delovanje je znabiti največ zahvaliti, da se je na višjih instancah v Primorju slovenski jezik poprej in lažje udomačil, nego li drugodi. Z nekoliko odločbami je Abram pokazal pravo pot tudi v graškem okrožju. Tega moža je grof Schönborn leta 1892. po vplivu slovenskih poslancev poklical v ministrstvo in mu poveril celó personalni referat za naše dežele. Naloga je bila težavna, ker se je bilo skoraj v vsakem slučaju boriti z raznovrstnimi političnimi interesi, pa tudi intrigami. To Abramovemu odkritemu in blagemu značaju nikakor ni prijalo in vztrajal je na mestu le, da je pripomogel kolikor toliko kaki slovenski ali hrvatski težnji. Za sebe se je prav rad umaknil nazaj k najvišjemu sodišču leta 1896., ko je novi minister grof Gleispach onemogočil mu delovanje v ministrstvu. Imenovan je bil kmalu na to senatnim predsednikom, nadalje namestnikom predsednika vrhovnega dohodarstvenega sodišča in patentnega sodišča. Ves čas pa se je zanimal za vse dogodke, ki se tičejo slovenske enakopravnosti, in rad pomagal s svojim modrim svetom. Izguba njegova je nenadomestna in pričakovati ni v doglednem času, da bi mogli Slovenci s ponosom in zadovoljnostjo zopet kazati na tako visoko stoječega in mnogo odlikovanega svojca, kakeršen je bil pokojni Filip Abram. Pokopan je v Frohnleithnu, poleg svojega jedinega sina, a njegov duh ostane doma, v večni časti Slovencev. —

— (Tandem!) Dne 1. t. m. je državno pravdníštvo v Trstu pri tamošnjem deželnem sodišču prvič zastopalo obtožnico v slovenskem jeziku in se je razprava, ker je obtoženca zastopal slovenski odvetnik, izvršila popolnoma s slovenskim jezikom.

— (Kolkovanje pri potrdilih pravomočnosti.) C. kr. finančno ministerstvo se je z razpisom od 10. oktobra 1902 št. 27251 izjavilo, da spada za potrdila pravomočnosti, ki se zapisujejo vsled prošnje stranke na civilnosodne razsodbe in sklepe, pristojbina 2 K po tar. točki

116 lit. a), aa) zakona od 13. decembra 1862 št. 89 drž. zak., da pa so potrdila pravomočnosti, ki se zaznamujejo na sodbe in sklepe v kazenskem postopanju, četudi na prošnjo stranke, oproščene kolkov po §-u 380 k. pr. r.

— (Oddajanje sodnih služeb v okrožju nadsodišča graškega.) V seji poslanske zbornice dne 17. januarja 1903 so poslanci dr. Ferjančič in tovariši vložili naslednjo interpelacijo:

Po § 3. zakona o sodni organizaciji se pomožni sodni uradniki imenujejo deloma za gotova službena mesta, deloma — tako zlasti sodni pristavi — kar za okrožje višjega sodišča. Po § 44. tega zakona dodeli predsednik višjega deželnega sodišča za vse okrožje višjega deželnega sodišča imenovane pristave po potrebi posameznim sodiščem njegovega okrožja.

Za okrožje višjega deželnega sodišča v Gradcu je sistemizovanih 13 takih pristavskih služb. Z ozirom na razmerje prebivalstva v tem okrožju, kjer je toliko Slovencev, kakor Nemcev, bi bilo utemeljena enaka razdelitev teh pristavskih služb. Temu pa ni tako. Izmed teh pristavov so bili do zadnjega samo trije porabni pri sodiščih na slovenskem ozemlju, ostalih deset služb so imeli Nemci, ki so bili porazdeljeni na nemškem ozemlju.

Z imenovanji in premeščenji sodnih pristavov v tem okrožju, ki so se izvršila pred nekaj dnevi, se je pa to razmerje 3:10 še poslabšalo. Sedaj sta samo dva jezikovno sposobna pristava, ki ju je možno porabiti v slovenskih krajih; od njiju je eden stalno pri višjem deželnem sodišču. Izključeno je, da bi se moglo izhajati s tem edinim pristavom po vsem slovenskem ozemlju okrožja pri nadomeščenjih in pomožnem službovanju v slučajih dopusta, poziva k vojaškim vajam, bolezni, izpraznenja službenih mest ali mimoidočega posebno velikega navala opravil. Vsled tega nastanejo pri sodiščih dostikrat jako težavne razmere, da je pomoč nujno potrebna, tako da je z gorenjim postopanjem naravnost službovanje na škodi, vrh tega s tako nerazmerno in krivično razdelitvijo rečenih služb zapostavljen slovenski narod in so oškodovani slovenski prosilci.

Slovenskim prosilcem se dela tudi še v drugih ozirih krivica, zlasti s tem, da se pri imenovanjih in povišanjih v okrožju graškega višjega sodišča ravna po načelu, ki se na noben način ne da utajiti, da je slovenske sodne uradnike iztisniti iz Štajerske in iz Koroške — tudi če so domačini — ter jih spraviti na Kranjsko; štajerska in koroška službena mesta pa rezervirati za nemške kompetente, četudi so jezikovno slabo kvalificirani ali sploh nesposobni.

To pričajo razmere pri sodiščih na Kranjskem; da tako postopanje ubija pri slovenskih absolviranih pravniki veselje za službovanje pri justici, leži na dlani. Le prepogostokrat zapuščajo justično službo tudi taki, ki so jo že nastopili, ko vidijo, da se pri kompetiranju za službe, do katerih imajo pravico in popolno vsposobljenje, ne jemlje nanje ozir, nego se daje prednost Nemcem, ki so jezikovno malo sposobni ali sploh nesposobni.

Da se pojasni ta praksa, bodi naveden le en slučaj izza zadnjega časa.

Ko je bilo pred letom izpraznjeno mesto sodnega pristava pri okrajnem sodišču v Kočevju, so se podvizali, oddati to mesto tujemu Nemcu, ne da bi se bil razpisal natečaj za to službo in dasi je ta Nemec nezmožen slovenskega jezika, ki ga v tem okraju tako nujno rabi.

Hotelo se je pač eksportirati še enega Nemca na Kranjsko. Nasprotno pa so bila pri zadnjih imenovanjih in premeščenjih pristavov pač oddane vsled premeščenj na Kranjskem izpraznjene službe, ne pa mesti v Št. Lenartu in v Ormožu na Štajerskem, dasi so se oglasili prosilci iz Kranjske. Od takega izborno kvalificiranega prosilca iz Kranjske, namesto da se mu je dala ena teh služb ali ena za celo okrožje določenih služb, se zdaj zahteva, da gre s svojim adjutom stradati na deželo, dočim je doslej živel pri svojih starših. Na to zahtevo utegne mladi justični kandidat odgovoriti s tem, da pokaže justici hrbet, ako tega ni že storil. Mesti v Št. Lenartu in v Ormožu sta se rezervirali za Nemce, ki bodisi pravno ali jezikovno — po famoznih slovenskih kurzih — še niso kvalificirani.

Slovenskim kandidatom mora v takih razmerah popolnoma upasti pogum, posvetiti se sodnemu poklicu.

Z ozirom na to vprašajo podpisanci njega ekscelenco gosp. voditelja justičnega ministrstva:

»Hoče li njega ekscelenca narediti konec dosedanji praksi pri oddajanju služeb v okrožju graškega nadsodišča in se v prihodnje držati pri oddajanju službenih mest samo sposobnosti in zlasti jezikovne kvalifikacije prosilcev?«

— (Pravni drobiž.) Določbe o kompetenci po §-u 6 zakona z dne 27. aprila 1896, št. 70 drž. zak. pri opravih na obroke niso razveljavljene po členu 1, odst. 2 uvod. zakona k jur. normi. (Odločba najvišjega sodišča z dne 2. maja 1901, št. 2239.) — V §-u 99 jur. norme ustanovljena podsodnost premoženja je tudi takrat utemeljena, kedar toženec v tožemstvu sicer nima bivališča, a je vendar član javne trgovske družbe, koji pristojna kaka tirjatev nasproti tretjemu dolžniku bivajočemu v okolišu za razsodbo poklicanega tožemskega sodišča. (Odločba z dne 14. marca 1901, št. 3390.) — Določba v pogodbi, da prevzemnik nepremičnine sprejme v plačilno obljubo sinu izročiteljev dodeljeno odpravščino in da se zaveže, polovico te odpravščine plačati, ako rečeni sin umre samski, bližnjim njegovim sorodnikom na materini strani, utemljuje pogojni plačilni mandat po §-u 1019 o. d. z. Obveščenje rečenih sorodnikov, ki je potrebno za dovršitev take pogodbe, se v tem slučaju tudi lahko zgodi po zapuščinsko razpravnem sodišču. (Odločba od 21. nov. 1901, št. 9206.)

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26; naroča se tudi pri O. Fischerju, knjigotržcu v Ljubljani, na Kongresnem trgu.

